

358.

Na osnovu člana 26 stav 3 Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju („Službeni list CG“, br. 56/09, 34/14, 1/15, 30/17 i 59/21), Vlada Crne Gore, na sjednici od 1. marta 2024. godine, donijela je

U R E D B U O REALIZACIJI I POSTUPKU KORIŠĆENJA SREDSTAVA IZ INSTRUMENTA PRETPRISTUPNE POMOĆI EVROPSKE UNIJE (IPARD III PROGRAM)

Predmet

Član 1

Ovom uredbom uređuje se realizacija i postupak korišćenja sredstava finansijske podrške, za sprovođenje mjera ruralnog razvoja iz Instrumenta za pretpristupnu pomoć Evropske unije (IPA) za „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ (u daljem tekstu: Mjera 1) i „Investicije u fizički kapital za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva“ (u daljem tekstu: Mjera 3) i „Diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanja“ (u daljem tekstu: Mjera 7), podmjera 7.1 „Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma“, podmjera 7.2 „Podrška investicijama za preradu na gazdinstvu“ i podmjera 7.3 „Podrška investicijama za unapređenje zanata“, u skladu sa Programom razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD-a III 2021-2027 (u daljem tekstu: IPARD III program).

Značenje izraza

Član 2

Izrazi upotrijebljeni u ovoj uredbi imaju sljedeća značenja:

- 1) **projekat** je cjelokupna investiciona aktivnost, koja se sastoji od prihvatljivog i neprihvatljivog dijela troškova za sufinansiranje iz Programa razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD III programa;
- 2) **investicija** je dio projekta za čiju podršku se podnosi zahtjev na osnovu javnog poziva u skladu sa ovom uredbom;
- 3) **tehnička tijela** su organi državne uprave nadležni za poslove zaštite životne sredine, dobrobiti životinja, javnog zdravlja i zaštite i zdravlja na radu;
- 4) **nezavisni ponuđači** su ponuđači koji nijesu sa korisnikom podrške povezani vlasničkim, srodničkim ili partnerskim odnosima;
- 5) **poljoprivrednik početnik** je korisnik, odnosno poljoprivredno gazdinstvo koji do trenutka objave javnog poziva nije podnosilo zahtjev za podršku, odnosno ostvarilo IPARD podršku;
- 6) **poljoprivredno gazdinstvo** je organizaciono i poslovno zaokružena privredna cjelina koja obuhvata jednu ili više proizvodnih jedinica, bavi se poljoprivrednom djelatnošću, ima jedinstveno upravljanje, ime ili firmu, odnosno adresu ili sjedište i organizovana je u jednom od sljedećih oblika:
  - a) privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik;
  - b) porodično poljoprivredno gazdinstvo;
  - c) proizvođačka organizacija;
  - d) obrazovna ili naučno-istraživačka ustanova koja se bavi i poljoprivrednom djelatnošću;
- 7) **kratki lanac snabdijevanja** je lanac snabdijevanja koji čini ograničen broj privrednih subjekata, posvećen saradnji, lokalnom ekonomskom razvoju i bliskim geografskim i društvenim vezama između proizvođača, prerađivača i potrošača.

Korisnici sredstava podrške Mjere 1

Član 3

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu koristiti poljoprivredna gazdinstva registrovana najkasnije do dana objave javnog poziva u skladu sa Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju, proizvođačke organizacije priznate u skladu sa Zakonom o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda, kooperative koje su registrovane za djelatnost proizvodnje i/ili prerade poljoprivrednih proizvoda u Centralnom registru privrednih subjekata, koje ispunjavaju uslove propisane zakonom o kooperativama i ovom uredbom (u daljem tekstu: korisnici podrške).

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu koristiti pravna lica (mikro, mala i srednja preduzeća) ili preduzetnici registrovani za djelatnost ribarstva i akvakulture u Centralnom registru privrednih subjekata (u daljem tekstu: CRPS), najkasnije do dana objave javnog poziva, koje ispunjavaju uslove propisane zakonom i ovom uredbom.

Korisnici sredstava podrške iz Mjere 1 ne mogu biti pravna lica koja su u vlasništvu države više od 25% kapitala društva.

Ako je korisnik sredstava podrške povezan i/ili ima partnerske odnose sa drugim pravnim licima, korisnik sredstava podrške i druga pravna lica koja su povezana i/ili imaju partnerske odnose sa korisnikom podrške, mogu ostvariti pravo na sredstava podrške kao jedan korisnik podrške.

Izuzetno od stava 1 ovog člana podršku mogu ostvariti poljoprivrednici početnici, koji ispunjavaju uslove iz člana 14 stav 1 ove uredbe i koji moraju biti upisani u Registar poljoprivrednih gazdinstava najkasnije do dana isplate.

Sektori za korišćenje sredstava podrške

Član 4

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu se koristiti za proizvodnju poljoprivrednih i proizvoda ribarstva datih u Prilogu 1 iz sljedećih sektora:

- 1) mlijeka (govedarstvo, ovčarstvo i kozarstvo);
- 2) mesa (tip govedarstva, tip ovčarstva, tip kozarstva, tip svinjarstva i tip živinarstva);
- 3) proizvodnje jaja;
- 4) voća, povrća i ratarstva (uključujući žitarice, gljive, pečurke, aromatično i ljekovito bilje);
- 5) vinogradarstva;
- 6) maslinarstva;
- 7) pčelarstva; i
- 8) ribarstva i akvakulture.

Prihvatljive investicije i troškovi za sektor mlijeka, mesa i proizvodnju jaja

Član 5

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu se koristiti za podršku u sektorima proizvodnje mlijeka (govedarstvo, ovčarstvo i kozarstvo), proizvodnje mesa (tip govedarstva, tip ovčarstva, tip kozarstvo, tip svinjarstva i tip živinarstva) i sektoru proizvodnje jaja i to za:

- 1) izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za držanje stoke ili živine;
- 2) izgradnja i/ili rekonstrukcija i/ili opremanje pomoćnih objekata na gazdinstvu;
- 3) uređenje infrastrukture na gazdinstvu;
- 4) izgradnju, instalaciju i/ili opremanje sistema za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
- 5) nabavku nove namjenske opreme i mehanizacije, uključujući hardver i softver;
- 6) izgradnju, odnosno rekonstrukciju objekata za skupljanje i odlaganje stajnjaka;
- 7) izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za skupljanje, preradu i odlaganje otpada i nusproizvoda, uključujući stajnjak;
- 8) izgradnju sistema za vodosnabdijevanje i navodnjavanje;
- 9) neproizvodne investicije (povezane sa investicijama za postizanje agro-ekoloških ciljeva);
- 10) specijalizovana vozila za prevoz primarnih poljoprivrednih proizvoda i/ili živih životinja u skladu sa zahtjevima dobrobiti životinja;
- 11) kolektivne investicije.

Za realizaciju investicija iz stava 1 ovog člana, prihvatljivi troškovi za korišćenje sredstva podrške dati su u Prilogu 2.

Investicije koje se odnose na izgradnju novih objekata prihvatljive su samo ako korisnik, uz izgradnju novih objekata, realizuje investiciju u obnovljive izvore energije.

Prihvatljive investicije i troškovi za sektor voća, povrća i ratarskih kultura, vinogradarstva i maslinarstva

Član 6

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu se koristiti za podršku u sektorima voća, povrća i ratarskih kultura (uključujući žitarice, gljive, pečurke aromatično i ljekovito bilje), tipove proizvodnje: tip proizvodnje voća, tip proizvodnje povrća, tip proizvodnje ratarskih kultura, tip proizvodnje gljiva i pečurki i tip proizvodnje aromatičnog i ljekovitog bilja), sektor vinogradarstva i sektor maslinarstva, i to za:

- 1) investicije u poboljšanje zemljišta za nove i postojeće zasade;
- 2) podizanje, restrukturiranje ili opremanje voćnjaka ili plantaža višegodišnjeg aromatičnog i ljekovitog bilja ili vinograda ili maslinjaka, kao i zaštićenih prostora (staklenici i plastenici), uključujući i protivgradnu zaštitu ili druge tehnologije namijenjene zaštiti od predatora i/ili mraza;
- 3) izgradnju ili unapređenje sistema za vodosnabdijevanje i navodnjavanje;
- 4) izgradnju, instalaciju i/ili opremanje sistema za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
- 5) izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za skupljanje, preradu i odlaganje otpada i nusproizvoda;
- 6) neproizvodne investicije (povezane sa investicijama za postizanje agro-ekoloških ciljeva);
- 7) nabavku nove namjenske opreme i mehanizacije, uključujući hardver i softver;
- 8) izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje pomoćnih objekata na gazdinstvu, uključujući objekte za skladištenje primarnih neprerađenih proizvoda;
- 9) uređenje ekonomskog dvorišta;
- 10) specijalizovana vozila za transport primarnih poljoprivrednih proizvoda;
- 11) kolektivne investicije.

Za realizaciju investicija iz stava 1 ovog člana, prihvatljivi troškovi za korišćenje sredstava podrške dati su u Prilogu 2.

Investicije koje se odnose na izgradnju novih objekata prihvatljive su samo ako korisnik, uz izgradnju novih objekata, realizuje investiciju u obnovljive izvore energije.

Prihvatljive investicije i troškovi za sektor pčelarstva

Član 7

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu se koristiti za podršku u sektoru pčelarstva, i to za:

- 1) nabavku nove namjenske opreme;
- 2) izgradnja i/ili rekonstrukcija i/ili opremanje pomoćnih objekata za potrebe bavljenja pčelarstvom na gazdinstvu;
- 3) uređenje ekonomskog dvorišta;
- 4) izgradnju, instalaciju i/ili opremanje sistema za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
- 5) neproizvodne investicije (povezane sa investicijama za postizanje agro-ekoloških ciljeva);
- 6) opremu za transport košnica;

- 7) investicije u tehnologije namijenjene zaštiti od predatora;
- 8) kolektivne investicije.

Za realizaciju investicija iz stava 1 ovog člana, prihvatljivi troškovi za korišćenje sredstva podrške dati su u Prilogu 2.

Investicije koje se odnose na izgradnju novih objekata prihvatljive su samo ako korisnik, uz izgradnju novih objekata, realizuje investiciju u obnovljive izvore energije.

Prihvatljive investicije i troškovi za sektor ribarstva i akvakulture

Član 8

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu se koristiti za podršku u sektoru ribarstva i akvakulture i to za:

- 1) izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje uzgajališta;
- 2) izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje pomoćnih objekata;
- 3) uređenje infrastrukture na uzgajalištu;
- 4) izgradnja i/ili rekonstrukcija i/ili nabavka opreme za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
- 5) neproizvodne investicije (povezane s investicijama za postizanje agro-ekoloških ciljeva);
- 6) nabavku nove namjenske opreme i mehanizacije, uključujući i hardver i softver;
- 7) investicije u tehnologije namijenjene zaštiti od predatora;
- 8) izgradnju sistema za vodosnabdijevanje;
- 9) izgradnju i/ili rekonstrukciju splava za operativni rad uzgajališta, sa pripadajućom opremom;
- 10) specijalizovana vozila za transport žive ribe i ostalih vodenih organizama u skladu sa zahtjevima dobrobiti životinja;
- 11) kolektivne investicije.

Za realizaciju investicija iz stava 1 ovog člana, prihvatljivi troškovi za korišćenje sredstva podrške dati su u Prilogu 2.

Investicije koje se odnose na izgradnju novih objekata prihvatljive su samo ako korisnik, uz izgradnju novih objekata, realizuje investiciju u obnovljive izvore energije.

Opšti troškovi

Član 9

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu se koristiti i za opšte troškove iz Priloga 2 ove uredbe (naknade za usluge arhitekta, inženjera, drugih konsultanata i studija izvodljivosti) do 10% vrijednosti prihvatljivih troškova investicije za projekte sa prihvatljivim troškom investicije do 650.000 €, pod uslovom da troškovi pripreme biznis plana nijesu veći od 5% prihvatljivog troška investicije.

Opšti troškovi mogu biti i troškovi ispitivanja, marketinga i razvoja predmetnih proizvoda i troškovi animiranja u slučaju kolektivnih investicija.

Opšti troškovi mogu se prihvatiti retroaktivno samo ako se odnose na projekat za koji je korisnik sredstava podrške zaključio ugovor sa organizacionom jedinicom ministarstva za IPARD plaćanja (u daljem tekstu: IPARD Agencija).

Visinu prihvatljivih opštih troškova utvrđuje IPARD Agencija u skladu sa javnim pozivom.

Ponude i/ili računi za opšte troškove investicije mogu se dostavljati samo od pravnih lica, odnosno nezavisnih ponuđača koji su registrovani za obavljanje djelatnosti za koju se daje ponuda ili izdaje račun.

Opšti troškovi za podnošenje zahtjeva za dodjelu podrške su prihvatljivi samo ako je u trenutku podnošenja zahtjeva dostavljena potrebna dokumentacija (biznis plan, tehnička i projektna dokumentacija) za dodjelu sredstava za pokriće opštih troškova.

Neprihvatljivi troškovi

Član 10

Sredstva podrške iz Mjere 1 ne mogu se dobiti, odnosno koristiti za:

- 1) poreze, naknade, takse, doprinose, uključujući porez na dodatu vrijednost (u daljem tekstu: PDV);
- 2) carine, uvozne dažbine ili druge troškovi koji imaju ekvivalentan efekat;
- 3) kupovinu, zakup ili lizing zemljišta i postojećih objekata;
- 4) kamate, novčane kazne, finansijske kazne i troškove sudskog postupka;
- 5) operativne troškove;
- 6) polovnu opremu i mehanizaciju i potrošni materijal;
- 7) bankarske troškove, troškove garancija i slične troškove;
- 8) plaćanje u naturi, uključujući troškove sopstvenog rada;
- 9) otkup prava na poljoprivrednu proizvodnju, jednogodišnje biljke i njihovo održavanje, amortizaciju i troškove zakupa;
- 10) troškove održavanja i amortizacije;
- 11) nabavku potrošnog materijala;
- 12) investiciju na poljoprivrednom zemljištu koje nije u vlasništvu poljoprivrednika početnika;
- 13) izgradnju, rekonstrukciju ili opremanje objekata u kojima se ne obavlja isključivo poljoprivredna djelatnost.

Troškovi nastali prije zaključenja ugovora o dodjeli sredstava podrške nijesu prihvatljivi, osim opštih troškova.

Stručna osposobljenost

Član 11

Sredstava podrške iz Mjere 1 može da koristi korisnik podrške, koji:

- ima najmanje tri godine iskustva u poljoprivrednoj proizvodnji, preradi ili uslugama povezanim sa poljoprivredom; ili
- ima najmanje završen IV1 nivo nacionalnog okvira kvalifikacija; ili
- je završio obuku iz sektora za koji je podnio zahtjev za dodjelu podrške u trajanju od najmanje 50 časova.
Dokazi o ispunjenosti uslova iz stava 1 al. 1 i 2 ovog člana dostavljaju se uz zahtjev za dodjelu podrške.
Dokaz o ispunjenosti uslova iz stava 1 alineja 3 ovog člana dostavlja se najkasnije do konačne isplate sredstava podrške.
Poljoprivrednik početnik mora da ispunjava najmanje jedan od uslova iz stava 1 al. 2 i 3 do dana konačne isplate sredstava podrške.

Ekonomska održivost gazdinstva

Član 12

Korisnici sredstava podrške Mjere 1 ekonomsku održivost gazdinstva dokazuju biznis planom.

Korisnici sredstava podrške Mjere 1 koji su pravna lica ekonomsku održivost gazdinstva dokazuju biznis planom i finansijskim iskazima.

Korisnici sredstava podrške Mjere 1 čiji su ukupni troškovi za realizaciju investicije od 50.000 € i više izrađuju detaljan biznis plan, a korisnici podrške čiji su ukupni troškovi investicije do 50.000 € izrađuju pojednostavljeni biznis plan.

Vlasništvo nad predmetom investicije

Član 13

Pravo na dobijanje podrške za sprovođenje Mjere 1 mogu ostvariti korisnici podrške koji su najkasnije do dana konačne isplate sredstava podrške vlasnici predmeta investicije.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, pravo na dobijanje podrške za sprovođenje Mjere 1 mogu ostvariti i korisnici podrške čija se investicija odnosi na nabavku opreme, izgradnju staklenika, odnosno plastenika i podizanje višegodišnjih zasada na zakupljenim parcelama i/ili objektima pod uslovom da je ugovor o zakupu zaključen na period od najmanje deset godina od dana podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške.

Poljoprivrednici početnici mogu ostvariti pravo na dobijanje podrške za sprovođenje Mjere 1 samo ako su jedini vlasnici poljoprivrednih površina, odnosno objekata, najkasnije do dana isplate.

Uslovi za dobijanje sredstava podrške iz Mjere 1 (specifični kriterijumi)

Član 14

Pravo na dobijanje sredstava podrške za sprovođenje Mjere 1 mogu ostvariti poljoprivredna gazdinstva koja se, u okviru sektora, do dana objavljivanja javnog poziva:

1) bave proizvodnjom mlijeka i koji imaju najmanje pet krava ili junica (priplodnih grla) starijih od godinu dana, ili najmanje 50 ovaca ili koza;

2) bave proizvodnjom mesa po jednom turnusu i koji imaju najmanje 30 goveda u tovu, ili najmanje 50 ovaca ili 100 jagnjadi u tovu ili najmanje 50 koza ili 100 jaradi u tovu ili najmanje 20 krmača ili 100 svinja u završnom tovu ili najmanje 1.000 brojlera pilića ili najmanje 100 brojlera ćurica;

3) bave proizvodnjom jaja i koji imaju najmanje 1.500 koka nosilja;

- bave proizvodnjom voća, povrća, ratarskih kultura uključujući žitarice, gljive, pečurke, aromatično i ljekovito bilje i koji imaju u proizvodnji:

- voća - površine zasada najmanje 0,5 ha;

- povrća- površine zasada na otvorenom najmanje 0,5 ha i/ili površine zasada pod zaštićenim prostorom najmanje 0,1 ha;

- ratarskih kultura - površine zasada najmanje 1 ha;

- aromatičnog i ljekovitog bilja - površine zasada najmanje 0,3 ha;

- gljiva i pečurki - proizvodne površine najmanje 0,01 ha;

- bave vinogradarstvom, a površina vinograda je najmanje 0,5 ha;

- bave maslinarstvom, a površina zasada masline je najmanje 0,5 ha;

- bave pčelarstvom, a koji imaju najmanje 30 pčelinjih društava; i

- bave ribarstvom i akvakulturom i imaju najmanji godišnji kapacitet od 10 t ribe ili školjki.

Zemljište (proizvodne površine) iz stava 1 ovog člana mora da bude registrovano u Sistemu za identifikaciju zemljišnih parcela (SIZEP) najkasnije do dana objave javnog poziva.

Životinje iz stava 1 ovog člana moraju da bude registrovane u skladu sa zakonom o kojim se uređuje identifikacija životinja najkasnije do dana objave javnog poziva.

Uslovi za dobijanje sredstava podrške iz Mjere 1 za poljoprivrednike početnike

Član 15

Pravo na dobijanje sredstava podrške iz Mjere 1 mogu ostvariti korisnici/poljoprivredna gazdinstva koji do trenutka objavljivanja javnog poziva nijesu podnosili zahtjev za podršku/ostvarili IPARD podršku.

Na dan podnošenja zahtjeva za konačnu isplatu, poljoprivrednik početnik mora da ispunjava uslove za vještine/obrazovanje iz člana 11.

Kako bi ostvario pravo na podršku, gazdinstvo poljoprivrednika početnika do dana podnošenja zahtjeva za konačnu isplatu mora da ima minimalni nivo proizvodnje u sektoru u koji investira:

- bave proizvodnjom mlijeka i koji imaju najmanje pet krava ili junica (priplodnih grla) starijih od godinu dana, ili najmanje 50 ovaca ili najmanje 50 koza;
- bave proizvodnjom mesa i (po jednom turnusu) koji imaju najmanje 30 goveda u tovu, ili najmanje 50 ovaca ili 100 jagnjadi u tovu ili najmanje 50 koza ili 100 jaradi u tovu ili najmanje 20 krmača ili 100 svinja u završnom tovu ili najmanje 1.000 brojlera pilića ili najmanje 100 brojlera čurića;
- bave proizvodnjom jaja i koji imaju najmanje 1.500 koka nosilja;
- bave proizvodnjom voća, povrća, ratarskih kultura uključujući žitarice, gljive, pečurke, aromatično i ljekovito bilje i koji imaju u proizvodnji:
  - voća - površine zasada najmanje 0,5 ha;
  - povrća - površine zasada na otvorenom najmanje 0,5 ha i/ili površine zasada pod zaštićenim prostorom najmanje 0,1 ha;
  - ratarskih kultura - površine zasada najmanje 1 ha;
  - aromatičnog i ljekovitog bilja - površine zasada najmanje 0,3 ha;
  - gljiva i pečurki - proizvodne površine najmanje 0,01 ha;
- bave vinogradarstvom, a površina vinograda je najmanje 0,5 ha;
- bave maslinarstvom, a površina zasada masline je najmanje 0,5 ha;
- bave pčelarstvom, a koji imaju najmanje 30 pčelinjih društava; i
- bave ribarstvom i akvakulturom i imaju najmanji godišnji kapacitet od 10 t ribe ili školjki.

Investicije na/u poljoprivredno zemljište/objekte koji do dana isplate nijesu u vlasništvu podnosioca zahtjeva neće biti predmet podrške.

Korisnici iz stava 1 ovog člana, prilikom podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške dostavljaju dokaz kojim se utvrđuje vlasništvo i/ili pravo korišćenja zemljišta na period od najmanje deset godina počev od dana podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške.

Korisnik podrške mora da dokaže ekonomsku održivost investicije i mogućnost njenog potpunog finansiranja dostavljanjem biznis plana ili finansijskim iskazima.

Zemljište (proizvodne površine) i životinje moraju da budu upisani u Registar poljoprivrednih gazdinstava najkasnije do dana konačne isplate.

Korisnik faznog plaćanja dužan je da kriterijume iz stava 3 i uslov iz stava 7 ovog člana ispuni do trenutka isplate prve faze.

Zemljište (proizvodne površine) iz stava 3 ovog člana mora da bude registrovano u Sistemu za identifikaciju zemljišnih parcela (SIZEP) najkasnije do dana konačne isplate.

Investicije u obnovljive izvore energije

Član 16

Sredstva podrške iz Mjere 1 namijenjena za investicije u postrojenja i sisteme za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, mogu se koristiti ako kapacitet sistema ne prelazi potrebe za energijom na poljoprivrednom gazdinstvu, a proizvedena energija se koristi za sopstvene potrebe.

Investicija se smatra prihvatljivom kada energetska kapacitet postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora ne prelazi 120% trogodišnje prosječne potrošnje gazdinstva.

Za nova gazdinstava ili gazdinstava koja su značajno promijenila obim svojeg poslovanja u posljednje tri godine, IPARD Agencija vrši procjenu očekivane potrošnje.

Ako korisnik podrške više puta investira u obnovljive izvore energije, IPARD Agencija dužna je da uzme u obzir postojeću proizvodnju energije na gazdinstvu prilikom procjene nivoa sopstvene potrošnje.

Nabavka traktora

Član 17

Korisnici Mjere 1 mogu dobiti podršku za samo jedan traktor, sa maksimalnom snagom (koja ne prelazi 100 kW) u periodu realizacije IPARD III programa.

Maksimalno 20% sredstava Evropske unije, prvobitno opredijeljenih za investicije u nepokretnu imovinu poljoprivrednih gazdinstava, koristi se za nabavku traktora.

Visina podrške

Član 18

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu se dodijeliti za investicije čija ukupna vrijednost prihvatljivih troškova iznosi od 10.000 € do 650.000 €.

Sredstva podrške iz stava 1 ovog člana dodjeljuju se u visini do 60% vrijednosti prihvatljivih investicija i troškova.

Sredstva podrške iz stava 1 ovog člana dodjeljuju se u visini do 65% vrijednosti prihvatljivih investicija u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava u planinskim područjima.

Sredstva podrške iz stava 1 ovog člana dodjeljuju se u visini do 70% vrijednosti prihvatljivih troškova za poljoprivredno gazdinstvo čiji nosilac u trenutku podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške ima manje od 40 godina i/ili je proizvođač sertifikovanih organskih proizvoda.

Dodatna sredstva podrške od 10% u odnosu na sredstva iz st. 2, 3 i 4 ovog člana, mogu se dodijeliti za dio odobrenih prihvatljivih troškova koji se odnosi na upravljanje, skladištenje stajnjaka i drugog otpada iz poljoprivredne proizvodnje i kolektivne investicije.

Za investicije iz stava 2,3,4 i 5, kumulativni intenzitet pomoći ne može biti veći od 75%.

Za neproizvodne investicije, minimalni iznos ukupnih prihvatljivih troškova po projektu iznosi 1.000 EUR, a maksimalan iznos je 5.000 EUR.

Podnosiocu aplikacije može da bude odobreno više od jednog projekta za neproizvodne investicije, ali ukupni prihvatljivi troškovi neproizvodnih investicija po korisniku za ovu mjeru ne mogu budu od 10.000 EUR.

Sredstva podrške za neproizvodne investicije iznose 100% od vrijednosti prihvatljivih troškova.

EU kofinansiranje iznosi 75% od javne podrške, osim u slučaju neproductivnih investicija, kada intenzitet pomoći može iznositi do 85% javne podrške.

Korisnici sredstava podrške Mjere 3

Član 19

Sredstva podrške iz Mjere 3 mogu koristiti preduzetnici ili privredna društva registrovana u skladu sa Zakonom o privrednim društvima i kooperative registrovane u skladu sa Zakonom o kooperativama, koja su upisana u CRPS.

Za implementaciju kolektivnih investicija, osim kooperativa, korisnici mogu biti i proizvođačke organizacije registrovane u skladu sa Zakonom o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda.

Sredstva podrške iz stava 1 ovog člana mogu koristiti mikro, mala i srednja pravna lica (u daljem tekstu: MSP) u skladu sa zakonom kojim se uređuje računovodstvo i koja su registrovana za djelatnost prerade i/ili proizvodnje poljoprivrednih proizvoda, a koja imaju manje od 250 zaposlenih ili ona čiji godišnji obrt ne prelazi 40 miliona EUR i/ili u čijem godišnjem bilansu stanja ukupna aktiva ne prelazi 20 miliona EUR.

Sredstva podrške iz stava 1 ovog člana mogu koristiti i velika pravna lica definisana zakonom kojim se uređuje računovodstvo ako imaju manje od 750 zaposlenih ili godišnji promet koji ne prelazi 200 miliona EUR, i to samo za investicije koje su posebno namijenjene da se čitav objekat u potpunosti uskladi sa relevantnim standardima EU.

Korisnici sredstava podrške iz st. 1, 2 i 3 ovog člana ne mogu biti pravna lica koja su u vlasništvu države više od 25% kapitala društva.

Ako je korisnik podrške povezan i/ili ima partnerske odnose sa drugim pravnim licima, korisnik podrške i druga pravna lica koja su povezana i/ili imaju partnerske odnose sa korisnikom podrške, mogu ostvariti pravo na sredstva podrške kao jedan korisnik podrške.

Sektor za korišćenje sredstava podrške

Član 20

Sredstva podrške iz Mjere 3 mogu se koristiti za proizvodnju poljoprivrednih i proizvoda ribarstva ili razvoj novih proizvoda, procesa i tehnologija za proizvodnju proizvoda iz Priloga 1 ove uredbe, iz sljedećih sektora:

- 1) prerade mlijeka;
- 2) prerade mesa i jaja;
- 3) prerade voća, povrća i ratarskih kultura (uključujući žitarice, gljive, pečurke, aromatično i ljekovito bilje);
- 4) proizvodnje vina;
- 5) prerade maslina;
- 6) prerade ribe i proizvoda akvakulture.

Prihvatljive investicije i troškovi

Član 21

Sredstva podrške iz Mjere 3 mogu se koristiti za podršku u sektorima prerade mlijeka, prerade mesa i jaja, prerade voća, povrća, ratarskih kultura (uključujući žitarice, gljive, pečurke, aromatično i ljekovito bilje), proizvodnje vina, prerade maslina i sektoru prerade ribe i proizvoda akvakulture, i to za:

- 1) izgradnju ili rekonstrukciju nepokretne imovine do tržišne vrijednosti imovine;
- 2) kupovinu nove opreme, mašina i uređaja, uključujući i hardver i softver;
- 3) investicije u izgradnju, rekonstrukciju ili opremanje postrojenja i sistema za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
- 4) investicije koje se odnose na prečišćavanje otpadnih voda i produktivnu upotrebu otpadnog materijala - cirkularna ekonomija;
- 5) specijalizovana vozila za prevoz sirovih i finalnih gotovih proizvoda, sa ili bez rashladnog sistema;
- 6) kolektivne investicije:
  - zajedničke objekte, mašine, opremu i drugu infrastrukturu za proizvodnju i preradu poljoprivrednih proizvoda;
  - uspostavljanje i razvoj kratkih lanaca snabdijevanja i lokalnih tržišta.

Podrška za uspostavljanje i razvoj kratkih lanaca snabdijevanja obuhvata samo lance snabdijevanja koji uključuju ne više od jednog posrednika između poljoprivrednika i krajnjeg potrošača.

Za realizaciju investicija iz stava 1 ovog člana, prihvatljivi troškovi dati su u Prilogu 2.

Opšti troškovi

Član 22

Sredstva podrške iz Mjere 3 mogu se koristiti i za opšte troškove iz Priloga 2 (honorari za arhitekte, inženjere i druge konsultantske usluge, studije izvodljivosti) do 10% prihvatljive investicije.

Kod kolektivnih investicija, opšti troškovi mogu uključivati, do istog iznosa, i troškove ispitivanja, marketinga i razvoja predmetnih proizvoda i troškove animiranja.

Troškovi izrade biznis plana prihvatljivi su do 3% vrijednosti prihvatljivih troškova ako su oni iznad 3 miliona EUR.

Izuzetno od stava 3 ovog člana, kada je vrijednost prihvatljivih troškova između 1 milion EUR i 3 miliona EUR, troškovi izrade biznis plana mogu iznositi do 4% vrijednosti prihvatljivih troškova, a ako je vrijednost prihvatljive investicije ispod 1 miliona EUR, troškovi izrade biznis plana mogu da budu do 5% vrijednosti prihvatljivih troškova.

Opšti troškovi mogu se prihvatiti retroaktivno samo ako se odnose na projekat za koji je IPARD Agencija zaključila ugovor sa korisnikom.

Visina prihvatljivog opšteg troška će utvrditi IPARD Agencija u skladu sa javnim pozivom.

Ponude i/ili računi za opšte troškove investicije mogu se dostavljati samo od pravnih lica, odnosno nezavisnih ponuđača koji su registrovani za obavljanje djelatnosti za koju se daje ponuda ili izdaje račun.

Opšti troškovi za podnošenje zahtjeva za dodjelu podrške su prihvatljivi samo ako je u trenutku podnošenja zahtjeva dostavljena potrebna dokumentacija (biznis plan, tehnička i projektna dokumentacija) za dodjelu sredstava podrške za pokrivanje opštih troškova.

Neprihvatljivi troškovi

Član 23

Sredstva podrške Mjere 3 ne mogu se dobiti, odnosno koristiti za:

- 1) poreze, uključujući PDV;
- 2) carine, uvozne dažbine ili druge troškove koji imaju ekvivalentan efekat;
- 3) kupovinu, zakup ili lizing zemljišta i postojećih objekata;
- 4) kamate, novčane kazne, finansijske kazne i troškovi sudskog postupka;
- 5) operativne troškove;
- 6) polovnu opremu i mehanizaciju i potrošni materijal;
- 7) bankarske troškove i troškove garancija;
- 8) plaćanje u naturi, uključujući troškove sopstvenog rada;
- 9) otkup prava na poljoprivrednu proizvodnju, jednogodišnje biljke i njihovu sadnju;
- 10) troškove održavanja, amortizacije i zakupnine.

Troškovi nastali prije zaključenja ugovora o dodjeli sredstava podrške nijesu prihvatljivi osim opštih troškova.

Ekonomska održivost korisnika

Član 24

Korisnici sredstava podrške iz Mjere 3 ekonomsku održivost dokazuju biznis planom koji sadrži: kratak opis poslovanja, obrtna sredstva i obaveze, ljudske resurse, opis predložene investicije, njeno finansiranje i projekcije budućih ekonomskih aktivnosti (uključujući i marketing).

Potvrdu o ekonomskoj održivosti korisnik dostavlja putem obrasca koji propisuje IPARD Agencija.

Korisnici sredstava podrške iz Mjere 3 čija je investicija iznad 50.000 EUR izrađuju detaljan biznis plan, a za investicije ispod 50.000 EUR izrađuju pojednostavljeni biznis plan.

Vlasništvo nad predmetom investicije

Član 25

Pravo na dobijanje sredstava podrške iz Mjere 3, mogu ostvariti korisnici podrške koji su u trenutku konačne isplate sredstava podrške vlasnici predmeta investicije.

Pravo na dobijanje sredstava podrške iz Mjere 3 mogu ostvariti i korisnici podrške čija se investicija odnosi na nabavku opreme, uređaja i mašina u zakupljenim objektima i/ili na parcelama, pod uslovom da je ugovor o zakupu zaključen na period od najmanje deset godina od dana podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške.

Ostali kriterijumi prihvatljivosti za korišćenje sredstava podrške

Član 26

Podržane investicije moraju da se odnose na preradu i/ili marketing proizvoda iz Priloga 1, uključujući proizvode ribarstva, i/ili razvoj novih proizvoda, procesa i tehnologija vezanih za proizvode iz Priloga 1, uključujući proizvode ribarstva.

Investicije koje se odnose na izgradnju novih objekata prihvatljive su samo u slučaju kada korisnik, pored izgradnje novih objekata, realizuje investiciju u obnovljive izvore energije.

Investicije u obnovljive izvore energije

Član 27

Sredstva podrške iz Mjere 3 namijenjena za investicije u postrojenja i sisteme za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, mogu se koristiti ako kapacitet sistema ne prelazi potrebe za energijom, a proizvedena energija se koristi za sopstvene potrebe.

Koncept „sopstvene potrošnje“ se provjerava u fazi odobravanja investicije.

Investicija se smatra prihvatljivom kada kapacitet postrojenja za proizvodnju električne energije koje koristi izvore obnovljive energije ne prelazi 120% trogodišnjeg prosjeka potrošnje za sopstvene potrebe podnosioca zahtjeva za podršku.

U slučaju novih privrednih društava ili u slučaju privrednih društava koja su značajno promijenila obim svog poslovanja u posljednje tri godine, očekivanu potrošnju, kao i očekivano povećanje potrošnje energije zbog novih investicija procjenjuje IPARD Agencija.

Ako korisnik podrške više puta investira u obnovljive izvore energije, IPARD Agencija uzima u obzir postojeću proizvodnju energije korisnika podrške prilikom procjene nivoa sopstvene potrošnje.

Povećanje kapaciteta prerađivačkog pogona

Član 28

Ako postojeći kapacitet prerađivačkog pogona nije u potpunosti iskorišćen, opravdanost investicije u proširenje kapaciteta prerađivačkog pogona dokazuje se biznis planom.

Visina podrške

Član 29

Sredstva podrške iz Mjere 3 mogu se dodijeliti za investicije čija ukupna vrijednost prihvatljivih troškova iznosi od 30.000 € do 2.000.000 €.

Sredstva podrške iz stava 1 ovog člana dodjeljuju se u visini od 50% vrijednosti odobrenih prihvatljivih troškova.

Dodatna sredstva podrške od 10% u odnosu na sredstva iz stava 2 ovog člana mogu se dodijeliti za dio prihvatljivih/odobrenih troškova koji se odnosi na na prečišćavanje otpadnih voda, investicije u produktivnu upotrebu otpadnog materijala (cirkularna ekonomija) i u obnovljive izvore energije.

Maksimalni nivo podrške iz stava 1 ovog člana za kolektivne investicije je kumulativno 70%.

Korisnici sredstava podrške za Mjeru 7

Član 30

Sredstva podrške iz Mjere 7 mogu koristiti poljoprivrednici, fizička lica u ruralnim područjima, pravna lica, organizacije proizvođača (kooperative, udruženja) i mikro i mala pravna lica u ruralnim područjima.

Korisnici sredstava podrške iz Mjere 7 ne mogu biti pravna lica koja su u vlasništvu države sa više od 25% kapitala društva.

Ako je korisnik sredstava podrške Mjere 7 (podmjera 7.1 i 7.2) povezan i/ili ima partnerske odnose sa drugim pravnim licima, korisnik sredstava podrške i druga pravna lica koja su povezana i/ili imaju partnerske odnose sa korisnikom podrške, mogu ostvariti pravo na sredstva podrške kao jedan korisnik podrške.

Korisnici sredstava podrške za podmjeru 7.1 - Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma

Član 31

Sredstva podrške iz Mjere 7 podmjera 7.1 „Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma“ (u daljem tekstu: podmjera 7.1) mogu koristiti:

- fizička lica, kao nosioci porodičnog poljoprivrednog gazdinstva, u skladu sa Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju, upisana u Registar poljoprivrednih gazdinstava najkasnije do dana objavljivanja javnog poziva,
- mikro i mala pravna lica u skladu sa zakonom kojim se uređuje računovodstvo ili koja posluju u ruralnim područjima kao nosioci porodičnog poljoprivrednog gazdinstva upisanog u Registar poljoprivrednih gazdinstava najkasnije do dana objave javnog poziva.

Korisnici sredstava podrške za podmjeru 7.2 - Podrška investicijama za preradu na gazdinstvu

Član 32

Sredstva podrške iz Mjere 7 podmjera 7.2 „Podrška investicijama za preradu na gazdinstvu“ (u daljem tekstu: podmjera 7.2) mogu koristiti:

- fizička i/ili pravna lica (mikro i mala), kao nosioci porodičnog poljoprivrednog gazdinstva u skladu sa Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju, koja su najkasnije do dana objave javnog poziva upisana u Registar poljoprivrednih gazdinstava;
- mikro i malo pravno lice, kao nosilac poljoprivrednog gazdinstva;
- organizacije proizvođača (kooperative), registrovane u skladu sa Zakonom o kooperativama.

Pored registracije iz stava 1 alineja 1 ovog člana, podnosioci zahtjeva moraju biti registrovani za primarnu poljoprivrednu proizvodnju u jednom od odgovarajućih registara Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i/ili Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede najkasnije do dana objave javnog poziva.

U slučaju da su korisnici pravna lica (mikro i mala) neophodno je da njihova primarna djelatnost bude vezana za poljoprivredu i da su upisana u Centralni registar privrednih subjekata, dok za sektor akvakulture, primarna djelatnost mora da bude povezana sa akvakulturom.

Korisnici sredstava podrške za podmjeru 7.3 - Podrška investicijama za unapređenje zanata

Član 33

Sredstva podrške iz Mjere 7 podmjera 7.3 „Podrška investicijama za unapređenje zanata“ (u daljem tekstu: podmjera 7.3) mogu koristiti:

- fizička lica, sa mjestom prebivališta u ruralnom području gdje će se realizovati investicija.

Mjesto realizacije investicije

Član 34

Za podmjere 7.1 i 7.3 - investicije se realizuju u ruralnim područjima:

- sjeverni region Crne Gore (opštine: Kolašin, Mojkovac, Bijelo Polje, Berane, Andrijevića, Gusnje, Plav, Rožaje, Petnjica, Pljevlja, Žabljak, Šavnik i Plužine), za sve korisnike i investicije;
- područja Crne Gore iznad 600 metara nadmorske visine za sve korisnike i investicije.

Za podmjera 7.1 investicije su prihvatljive samo za poljoprivredna gazdinstva koja se bave uzgojem vinove loze i/ili maslina u područjima ispod 600 metara nadmorske visine, a koje se odnose na izgradnju i/ili rekonstrukciju i opremanje sala za degustaciju i rekonstrukciju i/ili opremanje komplementarnih ugostiteljskih objekata.

Korisnici koji podnose zahtjev za odobravanje sredstava podrške treba da ispune minimalni nivo proizvodnje u trenutku objave javnog poziva zavisno od tipa proizvodnje:

- 1) za sektor vinogradarstva minimalna površina vinograda - 0,5 ha;
- 2) za sektor maslinarstva minimalna površina zasada maslina - 0,3 ha.

Zemljište (proizvodne površine) mora da bude registrovano u Registar poljoprivrednih gazdinstava i u Sistemu za identifikaciju zemljišnih parcela (SIZEP) najkasnije do dana podnošenja zahteva za podršku.

Zemljište (proizvodne površine) mora da bude u svojini korisnika podrške, zemljište (proizvodne površine) koje je uzeto pod zakup nije prihvatljivo.

Sektori za korišćenje sredstava podrške

Član 35

Sredstva podrške iz Mjere 7 (podmjera 7.2) mogu se koristiti iz sljedećih sektora:

- prerade mlijeka;
- biljne proizvodnje: voće, povrće, žitarice, aromatično i ljekovito bilje i uzgoj pečuraka;
- proizvodnje vina;
- prerade maslina;
- ribarstva i akvakulture.

Prihvatljivi troškovi i investicije

Član 36

Sredstva podrške iz Mjere 7, zavisno od podmjere mogu se koristiti za podršku, i to za:

1) sredstva podrške iz podmjere 7.1 koriste se za investicije za:

- izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje ugostiteljskih objekata za pružanje usluga smještaja;
- izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za pripremanje hrane i pića, uređenje turističke infrastrukture (tematski ili zabavni parkovi, teniski tereni, bazeni, zabavno rekreativne staze ili putevi - fitnes staze, panoramski putevi, biciklističke i planinarske staze) i prateće rekreativne aktivnosti (jahanje, ribolov);
- izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili nabavku opreme za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
- nabavku opreme i uređaja za tretman otpada i prečišćavanje otpadnih voda;

2) sredstva podrške iz podmjere 7.2 koriste se za:

- izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za preradu, skladištenje, pakovanje proizvoda u sektoru prerade mlijeka, sektoru biljne proizvodnje: voće, povrće, žitarice, ljekovito i aromatično bilje (gajeno i samoniklo) i uzgoj pečuraka, sektoru proizvodnje vina, sektoru prerade maslina i sektoru ribarstva i akvakulture;
- izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili nabavku opreme za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
- nabavku opreme i uređaja za tretman otpada i prečišćavanje otpadnih voda;
- kolektivne investicije u opremanje objekata za preradu, skladištenje i pakovanje proizvoda;

3) sredstva podrške iz podmjere 7.3 koriste se za:

- izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za obavljanje zanatske djelatnosti;
- izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili nabavku opreme za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
- nabavku opreme i uređaja za tretman otpada i prečišćavanje otpadnih voda.

Za realizaciju investicija iz stava 1 ovog člana, prihvatljivi troškovi za korišćenje sredstava podrške dati su u Prilogu 2.

Investicije koje se odnose na izgradnju novih objekata prihvatljive su samo ako korisnik, pored izgradnje novih objekata, realizuje investiciju u obnovljive izvore energije.

Opšti troškovi

Član 37

Pored troškova iz Priloga 2 ove uredbe, sredstva podrške za sprovođenje Mjere 7 mogu se koristiti i za opšte troškove (naknade za usluge arhitekta, inženjera, drugih konsultanata i studija izvodljivosti) do 10% vrijednosti prihvatljivih troškova investicije, pod uslovom da troškovi pripreme biznis plana nijesu veći od 5% prihvatljivog troška investicije.

Ponude i/ili računi za opšte troškove investicije mogu se dostavljati samo od pravnih lica, odnosno nezavisnih ponuđača koji su registrovani za obavljanje djelatnosti za koju se daje ponuda ili izdaje račun.

Opšti troškovi za podnošenje zahtjeva za dodjelu podrške su prihvatljivi samo ako je u trenutku podnošenja zahtjeva dostavljena potrebna dokumentacija (biznis plan, tehnička i projektna dokumentacija) za dodjelu sredstava podrške za pokriće opštih troškova.

Opšti troškovi mogu se prihvatiti retroaktivno samo ako se odnose na projekat za koji je IPARD Agencija zaključila ugovor sa korisnikom.

Visinu prihvatljivog opšteg troška utvrđuje IPARD Agencija u skladu sa javnim pozivom.

Neprihvatljivi troškovi za Mjeru 7

Član 38

Sredstva podrške iz Mjere 7 ne mogu se dobiti, odnosno koristiti za:

- 1) poreze, naknade, takse i doprinose, uključujući PDV;
- 2) carine, uvozne dažbine ili druge troškove koji imaju ekvivalentan efekat;
- 3) kupovinu, uzimanje u zakup ili lizing zemljišta i postojećih objekata;
- 4) kamate, novčane kazne, finansijske kazne i sudske troškove;
- 5) operativne troškove;
- 6) polovnu opremu i mehanizaciju;
- 7) bankarske troškove, troškove garancija i slične troškove;
- 8) plaćanje u naturi;
- 9) pribavljanje dozvole za obavljanje proizvodnje, kupovinu životinja, jednogodišnjih biljaka i njihovo održavanje (uključujući troškove sadnje), amortizaciju i troškove zakupa;
- 10) troškove održavanja i amortizacije;
- 11) nabavku potrošnog materijala;
- 12) troškove obrtnih sredstava, uključujući sitni inventar;
- 13) izgradnju/rekonstrukciju/opremanje objekata u kojima se ne obavlja isključivo djelatnost predviđena podmjerom za koju se ostvaruju sredstva podrške.

Troškovi nastali prije zaključenja ugovora o dodjeli sredstava podrške nijesu prihvatljivi, osim opštih troškova.

Stručna osposobljenost

Član 39

Sredstva podrške iz Mjere 7 podmjere 7.1 i 7.3 može da koristi korisnik podrške koji:

- ima najmanje završen IV1 nivo nacionalnog okvira kvalifikacija za podmjeru 7.1 prije konačne isplate sredstava podrške;
- ispunjava uslove u skladu sa zakonom kojim se uređuje zanatstvo za podmjeru 7.3.

Sredstva podrške iz Mjere 7 podmjera 7.2 može da koristi korisnik podrške koji:

- ima najmanje završen srednji ili visoki stepen kvalifikacije obrazovanja; ili
- ima najmanje tri godine iskustva u poljoprivrednoj proizvodnji, preradi ili uslugama vezanim za poljoprivredu; ili
- je završio obuku iz sektora za koji je podnio zahtjev za dodjelu podrške u trajanju od najmanje 50 časova.

Dokazi o ispunjenosti uslova iz st. 1 i 2 ovog člana dostavljaju se uz zahtjev za dodjelu podrške.

Dokazi o ispunjenosti uslova iz st. 1 i 2 ovog člana dostavljaju se najkasnije do konačne isplate sredstava podrške.

Ekonomska održivost korisnika

Član 40

Korisnici sredstava podrške iz Mjere 7 - fizička lica ekonomsku održivost dokazuju biznis planom, a pravna lica biznis planom i finansijskim iskazima.

Korisnici sredstava podrške iz Mjere 7 čiji su ukupni troškovi za realizaciju investicije jednaki ili veći od EUR 50.000 izrađuju potpuni i detaljan biznis plan, a korisnici čiji su ukupni troškovi za realizaciju investicije manji od EUR 50.000 izrađuju pojednostavljeni biznis plana.

Vlasništvo nad predmetom investicije

Član 41

Pravo na dobijanje podrške za sprovođenje Mjere 7 mogu ostvariti korisnici podrške koji su najkasnije do dana konačne isplate sredstava podrške vlasnici predmeta investicije.

Pravo na dobijanje podrške za sprovođenje Mjere 7 mogu ostvariti i korisnici podrške čija se investicija odnosi samo na opremanje objekta, pod uslovom da je objekat koji se oprema najkasnije do dana konačne isplate sredstava podrške u vlasništvu korisnika.

Uslovi za dobijanje sredstava podrške za sprovođenje Mjere 7 (podmjera 7.1)

Član 42

Pravo na dobijanje sredstava podrške iz Mjere 7 (podmjera 7.1) mogu ostvariti korisnici podrške koji su najkasnije do dana konačne isplate sredstava podrške vlasnici isključivo komplementarnih ugostiteljskih objekata za pružanje usluga smještaja, pripremanja i usluživanja hrane, pića i napitaka, koji ispunjavaju uslove utvrđene zakonom kojim se uređuje turizam i ugostiteljstvo, i to:

- fizička lica za objekte: kuća, seosko domaćinstvo, turistički apartman i/ili kamp, sa maksimalno deset soba, odnosno 20 ležaja i/ili kampa do 15 smještajnih jedinica; i
- pravna lica za objekte: kuća, seosko domaćinstvo, turistički apartmanski blok (deset i više turističkih apartmana u okviru istog građevinskog objekta), turistički apartman, gostionica, hostel, etno selo, odmaralište i/ili planinarski dom, sa maksimalno do 15 soba, odnosno 30 ležaja.

Uslovi za dobijanje sredstava podrške za sprovođenje Mjere 7 (podmjera 7.2)

Član 43

Pravo na dobijanje sredstava podrške iz Mjere 7 (podmjera 7.2) mogu ostvariti korisnici podrške za investicije u sektorima iz člana 35 ove uredbe, čiji objekti do dana konačne isplate sredstava podrške ispunjavaju uslove iz zakona kojim se uređuje bezbjednost hrane.

Sredstva podrške u sektorima iz člana 35 ove uredbe mogu dobiti korisnici koji preradu vrše u posebnim objektima koji nijesu u sastavu stambenog objekta, nego zasebni objekti, a koji je, najkasnije do dana konačne isplate sredstava podrške upisan u Centralni registar registrovanih objekata ili odobrenih objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane kod Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove.

Uslovi za dobijanje sredstava podrške za sprovođenje Mjere 7 (podmjera 7.3)

Član 44

Pravo na dobijanje sredstava podrške iz Mjere 7 (podmjera 7.3) mogu ostvariti korisnici koji su najkasnije do dana konačne isplate sredstava podrške upisani u Registar zanatlija u skladu sa zakonom kojim se uređuje zanatska djelatnost.

Zanati prihvatljivi za podršku iz stava 1 ovog člana dati su u Prilogu 5.

Investicije u obnovljive izvore energije

Član 45

Sredstva podrške iz Mjere 7 namijenjena za investicije u postrojenja i sisteme za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, mogu se koristiti ako kapacitet sistema energije prelazi prosječnu trogodišnju potrošnju energije za sopstvene potrebe korisnika.

Ako je ulaganje u obnovljive izvore energije integralni dio projekta (na primjer solarni paneli u ruralnom turizmu ili drugim sektorima), ne primjenjuje se ograničenje "sopstvene potrošnje".

Visina podrške

Član 46

Sredstva podrške za sprovođenje Mjere 7 (podmjera 7.1) mogu se dodijeliti za investicije čija ukupna vrijednost prihvatljivih troškova iznosi od 10.000 € do 200.000 €.

Sredstva podrške za sprovođenje Mjere 7 (podmjera 7.2) mogu se dodijeliti za investicije čija ukupna vrijednost prihvatljivih troškova iznosi od 10.000 € do 30.000 €.

Sredstva podrške za sprovođenje Mjere 7 (podmjera 7.3) mogu se dodijeliti za investicije čija ukupna vrijednost prihvatljivih troškova iznosi od 5.000 € do 15.000 €.

Sredstva iz st. 1, 2 i 3 ovog člana dodjeljuje se u visini do 60% vrijednosti odobrenih prihvatljivih troškova.

Sredstva iz st. 1, 2 i 3 ovog člana dodjeljuju se u visini od 70% vrijednosti prihvatljivih troškova ako je investicija realizovana od strane mladih poljoprivrednika (korisnik/izvršni direktor mlađi od 40 godina u trenutku podnošenja zahtjeva za odobravanje sredstava podrške) ili proizvođač sertifikovanih organskih proizvoda ili za kolektivne investicije.

Dodatna sredstva podrške od 10% u odnosu na sredstva iz st. 3 i 4 ovog člana, mogu se dodijeliti za dio prihvatljivih troškova koji se odnosi na investicije povezane sa upravljanjem otpadnim vodama i otpadom, kao i obnovljivim izvorima energije.

Kumulativna visina sredstava podrške za investicije u okviru svake podmjere pojedinačno ne može biti iznad 75%.

Javni poziv

Član 47

Sredstva podrške iz Mjere 1, Mjere 3 i Mjere 7 (podmjere 7.1, 7.2 i 7.3) mogu se koristiti na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške koji se podnosi na osnovu javnog poziva.

Javni poziv objavljuje se u "Službenom listu Crne Gore", u najmanje jednom dnevnom štampanom mediju i na internet stranici organa državne uprave nadležnog za poslove poljoprivrede (u daljem tekstu: Ministarstvo).

Javni poziv sadrži:

- 1) sektore za koje će se dodijeliti sredstva podrške;
- 2) prihvatljive investicije;
- 3) uslove za dodjelu podrške;
- 4) uslove za korisnike podrške;
- 5) visinu bespovratne podrške;
- 6) rok za podnošenje zahtjeva;
- 7) način podnošenja zahtjeva i dokumentacije koja se dostavlja uz zahtjev.

Neblagovremeno podnijeti, kao i zahtjevi uz koje nije podnijeta sva neophodna dokumentacija tražena javnim pozivom, neće se razmatrati.

Postupanje po zahtjevu za dodjelu podrške

Član 48

Nakon podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške vrši se administrativna i po potrebi kontrola na terenu.

Administrativnom kontrolom vrši se provjera kompletnosti dostavljene dokumentacije i prihvatljivosti zahtjeva za dodjelu sredstava podrške.

Provjera kompletnosti zahtjeva vrši se radi utvrđivanja blagovremenosti, potpunosti i valjanosti zahtjeva i dokumentacije podnijete uz zahtjev za dodjelu podrške.

Provjera prihvatljivosti zahtjeva vrši se radi utvrđivanja ispunjenosti propisanih uslova za dobijanje sredstava podrške propisanih zakonom, ovom uredbom i javnim pozivom.

Provjera novčanih vrijednosti navedenih u zahtjevu

Član 49

Provjera novčanih vrijednosti navedenih u zahtjevu za dodjelu podrške za nabavku roba, usluga i radova, kao i vrijednosti opštih troškova vrši se prilikom donošenja odluke o dodjeli podrške i isplati sredstava podrške.

Novčane vrijednosti iz stava 1 ovog člana moraju biti u skladu sa realnim i razumnim tržišnim cijenama.

Provjera realnosti i razumnosti novčanih vrijednosti iz stava 1 ovog člana vrši se na osnovu:

- 1) referentnih troškova (baza referentnih cijena); i/ili
- 2) poređenja različitih ponuda; i/ili
- 3) procjene komisije za evaluaciju; i/ili
- 4) drugih odgovarajućih metoda provjere.

Provjera realnosti i razumnosti novčanih vrijednosti za opšte troškove vrši se u skladu sa metodologijom za procjenu i opravdanost opštih troškova koja je sastavni dio javnog poziva.

Kriterijumi za bodovanje i rangiranje projekta

Član 50

Nakon izvršenih kontrola zahtjeva za dodjelu podrške vrši se bodovanje i rangiranje prihvatljivih zahtjeva koji ispunjavaju propisane uslove.

Ako je iznos opredijeljenih sredstava po mjeri manji od ukupnog iznosa iz prihvatljivih zahtjeva, sredstva će se dodijeliti po završetku bodovanja i rangiranja.

Bodovanje i rangiranje prihvatljivih zahtjeva vrši se u skladu sa kriterijumima datim u Prilogu 3.

Odluka o dodjeli sredstava podrške

Član 51

Nakon izvršene administrativne ili po potrebi terenske kontrole, bodovanja i rangiranja donosi se odluka o dodjeli sredstava podrške.

Odluka o odbijanju zahtjeva za dodjelu podrške

Član 52

Dodjela sredstava podrške neće se odobriti ako:

- 1) zahtjev nije blagovremen, potpun i nije izvršena dopuna dokumentacije;
- 2) zahtjev nije dostavljen na način propisanim javnim pozivom;
- 3) zahtjev ne ispunjava uslove propisane zakonom, ovom uredbom i javnim pozivom;
- 4) je protiv podnosioca zahtjeva pokrenut krivični postupak, postupak stečaja ili likvidacije, ili je osuđivan za krivična djela protiv imovine, platnog prometa i privrednog poslovanja, pravnog saobraćaja i službene dužnosti;
- 5) podnosilac zahtjeva ima neizmirenih obaveza prema Ministarstvu;
- 6) podnosilac zahtjeva nije omogućio obavljanje kontrole na terenu;
- 7) je podnosilac zahtjeva koristio sredstva za finansiranje investicije iz člana 68 ove uredbe;
- 8) je podnosilac zahtjeva započeo realizaciju investicije uključujući i zaključivanje ugovora sa dobavljačima ili izvođačima u pravcu realizacije investicije, osim realizacije opštih troškova;
- 9) se utvrdi da korisnik sredstava podrške nije u mogućnosti da ispunji uslove i standarde utvrđene zakonom i IPARD III programom;
- 10) se zahtjevom traže sredstva podrške za troškove ili investicije koje nijesu u skladu sa Prilogom 2 ove uredbe ili neprihvatljivi troškovi iz čl. 10, 23 i 38 ove uredbe;
- 11) je podnosilac zahtjeva dostavio neistinite ili pogrešne informacije koje se odnose na stvaranje vještačkih uslova sa ciljem dobijanja sredstava podrške;
- 12) postoji sukob interesa između korisnika podrške, korisnika podrške i ponuđača roba i usluga za realizaciju investicije;
- 13) se utvrdi da novčane vrijednosti iz člana 49 ove uredbe prevazilaze razumne i realne novčane vrijednosti;
- 14) je korisnik podrške evidentiran na Listi korisnika koji su zloupotrijebili finansijsku podršku;
- 15) podnosilac zahtjeva nije dokazao ekonomsku održivost gazdinstva ili pravnog lica korisnika podrške;
- 16) podnosilac zahtjeva nije dostavio, za sve prihvatljive troškove, jednu ili više ponuda od strane jednog ili više pravnih lica koja su registrovana u skladu sa zakonom za obavljanje djelatnosti za koju se daje ponuda;
- 17) je ukupna vrijednost prihvatljivih troškova manja ili veća od iznosa iz člana 18, 29 i 46 ove uredbe, nakon izvršene provjere u skladu sa članom 49 ove uredbe.

Ugovor o dodjeli sredstava podrške

Član 53

Ugovor o dodjeli sredstava podrške zaključuje se na osnovu odluke o dodjeli sredstava podrške.

Ugovor o dodjeli sredstava podrške naročito sadrži:

- 1) ugovorne strane;
- 2) predmet ugovora;
- 3) prava i obaveze ugovornih strana;

- 4) visinu, rokove, uslove i način realizacije investicije;
- 5) način obavljanja kontrole na terenu;
- 6) uslove za izmjenu ili raskid ugovora;
- 7) način rješavanja sporova;
- 8) javnost podataka;
- 9) ostale bitne elemente od značaja za dodjelu sredstava podrške.

Zahtjev za isplatu avansa

Član 54

Korisnik može da podnese zahtjev za isplatu avansa u iznosu do 50% odobrene podrške utvrđene ugovorom iz člana 53 ove uredbe.

Uz zahtjev iz stava 1 ovog člana, korisnik podnosi bankarsku ili ekvivalentnu garanciju, naplativu na prvi poziv koja mora da bude važeća šest mjeseci nakon isteka roka za realizaciju investicije utvrđenog ugovorom, na iznos 110% zahtijevanog avansa.

Postupanje po zahtjevu za isplatu avansa

Član 55

Nakon podnošenja zahtjeva za isplatu avansa vrši se administrativna kontrola radi provjere kompletnosti dostavljene dokumentacije i prihvatljivosti zahtjeva za isplatu avansa.

Odluka o isplati avansa

Član 56

Nakon izvršene administrativne kontrole donosi se odluka o isplati avansa.

Ako je bankarska garancija izdata na iznos manji od iznosa iz člana 54 stav 2 ove uredbe, isplata avansa će biti izvršena najviše do iznosa obezbijeđenog dostavljenom garancijom.

Isplata avansa vrši se jednokratno.

Odluka o odbijanju zahtjeva za isplatu avansa

Član 57

Zahtjev za isplatu avansa odbiće se ako:

- 1) korisnik ne dostavi bankarsku ili ekvivalentnu garanciju ili dostavljena garancija nije validna, ili garancija nije izdata na period važenja utvrđen ugovorom;
- 2) je korisnik evidentiran kao korisnik koji je zloupotrijebio finansijsku podršku;
- 3) je korisniku aktivirana bankarska garancija iz prethodnih javnih poziva.

Izmjena ugovora o dodjeli sredstava podrške

Član 58

Korisnik podrške može da, prilikom realizacije investicije, zatraži izmjenu ugovora o podršci, ako dođe do potrebe za tim.

Korisnik može maksimalno zatražiti tri izmjene projekta.

Realizacija investicije

Član 59

Nakon zaključivanja ugovora iz člana 53 ove uredbe, korisnik je dužan da sačini poziv za dostavljanje ponuda za nabavku roba ili radova neophodnih za realizaciju investicije.

Poziv iz stava 1 ovog člana korisnik dostavlja Ministarstvu, radi objavljivanja na zvaničnoj internet stranici Ministarstva.

Poziv iz stava 1 ovog člana dostavlja se na obrascima koji su sastavni dio javnog poziva, u zavisnosti od vrste nabavke.

Ponude mogu dostavljati samo pravna lica koja su registrovana u skladu sa zakonom za obavljanje djelatnosti za koju se daje ponuda.

Poziv iz stava 2 ovog člana sadrži minimalne tehničke specifikacije za nabavku opreme i predmjer radova za realizaciju građevinskog dijela radova.

Na internet stranici Ministarstva objavljuje se vrijeme i mjesto otvaranja ponuda.

Cijene u ponudama iskazuju se u EUR-ima.

Korisnik ne smije izabrati ponudu od ponuđača sa kojim je u sukobu interesa (ima vlasničke, srodničke ili partnerske odnose).

Investicija koja se odnosi na izgradnju ili rekonstrukciju objekata mora se realizovati u skladu sa zakonom kojim se uređuje izgradnja objekata.

Korisnik podrške uz zahtjev za isplatu sredstava podrške dostavlja konačan izvještaj o izvršenom stručnom nadzoru i dokaz da je objekat koji je predmet investicije upisan u katastar nepokretnosti.

Zahtjev za isplatu sredstava podrške

Član 60

Korisnik sredstava podrške može da podnese zahtjev za isplatu sredstava podrške u cjelosti nakon završetka investicije ili zahtjev za isplatu podrške po fazama investicije koje su definisane ugovorom, u roku utvrđenom ugovorom o dodjeli sredstava podrške.

Uz zahtjev iz stava 1 ovog člana dostavljaju se:

- računi, dokazi o uplati i drugi dokazi o plaćenim troškovima iz Priloga 2 ove uredbe;
- dokazi o ispunjavanju uslova utvrđenih propisima kojima se uređuju izgradnja objekata i zaštita životne sredine;
- drugi dokazi u skladu sa ugovorom i javnim pozivom.

Troškovi nastali za realizaciju investicije prilikom podnošenja zahtjeva za isplatu iz stava 1 ovog člana moraju biti plaćeni u potpunosti.

Ako korisnik za isti projekat koristi avansno i fazno plaćanje, svaka faza isplate će se proporcionalno umanjivati za isplaćeni iznos avansa.

Postupanje po zahtjevu za isplatu sredstava podrške

Član 61

Nakon podnošenja zahtjeva za isplatu sredstava podrške vrši se administrativna kontrola kroz provjeru kompletnosti dostavljene dokumentacije i prihvatljivosti zahtjeva za isplatu sredstava podrške.

Provjera kompletnosti zahtjeva vrši se radi utvrđivanja blagovremenosti, potpunosti i valjanosti zahtjeva i dokumentacije podnijete uz zahtjev za isplatu sredstava podrške.

Provjera prihvatljivosti zahtjeva vrši se radi utvrđivanja da li je investicija realizovana u skladu sa ugovorom o dodjeli sredstava podrške i javnim pozivom.

Kontrola na terenu zahtjeva za isplatu sredstava podrške vrši se u skladu sa članom 63 ove uredbe.

Odluka o isplati sredstava podrške

Član 62

Isplata sredstava podrške vrši se u roku ne dužem od šest mjeseci od dana prijema zahtjeva, a nakon utvrđivanja ispunjenosti uslova.

Isplata sredstava podrške korisniku vrši se jednokratno, nakon završene cjelokupne investicije ili u najviše tri faze investicije definisane ugovorom o dodjeli sredstava podrške.

Kontrola na terenu

Član 63

Kontrola na terenu finalnih zahtjeva za isplatu sredstava podrške vrši se nakon izvršene administrativne kontrole zahtjeva.

U fazi odobravanja projekata, kao i kod faznih zahtjeva za isplatu podrške kontrola na terenu se vrši ako je to potrebno.

Kontrola na terenu sprovodi se radi utvrđivanja činjeničnog stanja na terenu u odnosu na podatke i dokaze navedene u zahtjevu za dodjelu sredstava podrške i/ili u zahtjevu za isplatu sredstava podrške.

Stanje na terenu može se utvrditi neposrednom kontrolom na licu mjesta i/ili digitalnom obradom dostupnih podataka.

Prilikom obavljanja kontrole na terenu vrši se:

1) provjera poljoprivrednog zemljišta, zasada, životinja, poslovnih, proizvodnih i skladišnih prostora, objekata, opreme i mehanizacije, robe i poslovne dokumentacije (računi, dokumenti o ispunjavanju uslova, potvrde o plaćanju, garantni listovi, tehnički podaci, rješenja, ugovori, potvrde, podaci o korišćenim materijalima, obavljenom poslu i bankovni izvještaji u posjedu korisnika i sa njim povezanih lica) podnosioca zahtjeva za mjere koje su predmet podrške;

2) provjera svih podataka koji se odnose na prirodu, kvantitet i kvalitet roba i usluga;

3) provjera realizacije investicije i načina korišćenja sredstava podrške;

4) provjera usklađenosti realizacije investicije sa planskom i tehničkom dokumentacijom;

5) prikupljanje podataka i obaveštenja od drugih nadležnih organa;

6) provjera označavanja investicije u skladu sa ugovorom o dodjeli podrške;

Kontrola se može najaviti 48 sati prije vršenja kontrole radi obezbjeđivanja da ne dođe do narušavanja ciljeva i svrhe kontrole na terenu, a vrijeme i mjesto kontrole može se neposredno dogovoriti sa korisnikom sredstava podrške.

Korisnik sredstava podrške treba da, prilikom najave kontrole, o svim promjenama na gazdinstvu ili o promjenama investicije obavijesti lica koja vrše kontrolu.

Kontrola na terenu nakon isplate sredstava podrške

Član 64

Kontrola na terenu nakon isplate sredstava podrške sprovodi se najmanje jednom u pet godina od dana isplate sredstava podrške.

Kontrola na terenu nakon isplate sredstava podrške vrši se u skladu sa članom 65 ove uredbe.

Izmjene investicije

Član 65

Ako se kontrolom na terenu utvrdi da je investicija završena sa izmjenama koje ne utiču na funkcionalnost investicije, a čija promjena nije rezultat nepravilnosti ili prevare, pod uslovom da je investicija u potpunosti funkcionalna, sredstva podrške umanjice se za iznos neprihvatljivog troška.

Odbijanje zahtjeva za isplatu sredstava podrške

Član 66

Zahtjev za isplatu sredstava podrške odbiće se ako:

- 1) investicija nije realizovana u skladu sa uslovima propisanim zakonom, ovom uredbom, ugovorom i javnim pozivom;
- 2) prikazani troškovi ne spadaju u troškove iz Priloga 2 ove uredbe;
- 3) zahtjev za isplatu sredstava podrške nije dostavljen u roku propisanom ugovorom;
- 4) podnosilac zahtjeva nije dostavio dokumentaciju iz Priloga 3 ove uredbe;
- 5) podnosilac zahtjeva ne omogući obavljanje kontrole na terenu;
- 6) se objekti i oprema koji su predmet investicije za koji se traže sredstva podrške koriste na način protivno njenoj namjeni navedenoj u ugovoru o dodjeli sredstava podrške;
- 7) se utvrdi razlika između dokaza priloženih uz zahtjev za isplatu i činjeničnog stanja utvrđenog prilikom vršenja kontrole na terenu;
- 8) je protiv podnosioca zahtjeva pokrenut krivični postupak, postupak stečaja ili likvidacije, ili je osuđivan za krivična djela protiv imovine, platnog prometa i privrednog poslovanja, pravnog saobraćaja i službene dužnosti;
- 9) su utvrđene nepravilnosti ili neistiniti podaci - za isplatu sredstava podrške, a sredstva podrške nijesu isplaćena korisniku;
- 10) se utvrdi da korisnik sredstava podrške nije ispunio uslove utvrđene ovom uredbom, ugovorom i javnim pozivom;
- 11) je podnosilac zahtjeva dostavio neistinite ili pogrešne informacije, koje se odnose na stvaranje vještačkih uslova za isplatu sredstava podrške;
- 12) se utvrdi da je investicija započeta prije potpisivanja ugovora o dodjeli sredstava podrške;
- 13) dobavljač roba, odnosno usluga izda račun, odnosno ugovor koji je jednak ili veći od 100.000 EUR ne potiče iz zemalja datih u Prilogu 4;
- 14) se utvrde greške nastale tokom administrativne i kontrole na terenu zahtjeva za dodjelu podrške, a tiču se prihvatljivosti i funkcionalnosti investicije;
- 15) se administrativnom ili kontrolom na terenu utvrdi da nabavljena roba i/ili oprema nije nova;
- 16) se utvrdi da je korisnik koristio sredstva za finansiranje investicije iz člana 68 ove uredbe;
- 17) postoji sukob interesa između korisnika i ponuđača, odnosno dobavljača roba i usluga za realizaciju investicije;
- 18) investicija nije realizovana u skladu sa članom 59 ove uredbe;
- 19) je korisnik podrške evidentiran kao korisnik koji je zloupotrijebio finansijsku podršku;
- 20) je korisnik izgradio novi objekat, a nije realizovao investiciju u obnovljive energiju;
- 21) je korisnik započeo realizaciju investicije prije sprovedene procedure nabavke, definisane članom.

Odbijanjem zahtjeva za isplatu istovremeno se raskida ugovor o dodjeli sredstava podrške i naplaćuje garancija iz člana 56 stav 2 ove uredbe.

Odbijanjem zahtjeva za finalnu isplatu istovremeno se raskida ugovor o dodjeli sredstava podrške i vrši povraćaj sredstava koja su dodijeljena kroz fazno plaćanje iz člana 60 stav 1 ove uredbe.

Porijeklo roba i usluga

Član 67

Za sve robe i usluge date u ponudi, ugovoru i /ili računu, čiji ukupan iznos prihvatljivih troškova je manji od 100.000 € prihvatljive su za podršku bez obzira na države porijekla roba i usluga.

Za sve robe i usluge date u ponudi, ugovoru i /ili računu, čiji ukupan iznos prihvatljivih troškova je jednak ili veći od 100.000 € su prihvatljive za podršku, ukoliko je dobavljač iz država datih u Prilogu 4 ove uredbe.

Dvostruko finansiranje

Član 68

Projekti koji se finansiraju u okviru IPARD III programa ne mogu se dodatno finansirati sredstvima iz:

- Evropske unije;
- budžeta Crne Gore i lokalne samouprave;
- donacija.

Broj projekata po korisniku sredstava podrške

Član 69

Sredstva podrške mogu se dodijeliti za podršku jednog projekta po javnom pozivu.

Korisnik sredstava podrške u okviru iste mjere i podmjere može podnijeti novi zahtjev za dodjelu podrške tek nakon donošenja odluke o isplati sredstava podrške ili odluke o odbijanju zahtjeva za isplatu ili raskida ugovora za prethodno podržani projekat.

Korisnik podrške za Mjeru 1 u okviru IPARD III programa, nije ograničen u pogledu broja podržanih projekata i može ostvariti ukupnu podršku od najviše 2.000.000 EUR javne podrške u okviru Mjere 1, ukupno za programski period IPARD II i IPARD III programa.

Korisnik podrške za Mjeru 3 u okviru IPARD III programa, nije ograničen u pogledu broja podržanih projekata i može ostvariti ukupnu podršku od najviše 3.000.000 EUR javne podrške u okviru ove mjere, ukupno za programski period IPARD II i IPARD III programa.

Korisnik podrške za Mjeru 7 u okviru IPARD III programa, nije ograničen u pogledu broja podržanih projekata i može ostvariti ukupnu podršku od najviše 500.000 EUR javne podrške u okviru ove mjere, ukupno za programski period IPARD II i IPARD III programa.

Korisnik IPARD nije ograničen u pogledu broja podržanih projekata i može ostvariti ukupnu podršku od najviše 3.000.000 EUR javne podrške u okviru svih mjera, kumulativno za programski period IPARD II i IPARD III programa.

Povraćaj isplaćenih sredstava podrške

Član 70

Povraćaj neopravdano isplaćenih sredstava podrške vrši se na osnovu odluke o povraćaju sredstava podrške. Odluka iz stava 1 ovog člana donosi se ako:

- 1) je korisnik ostvario sredstva na osnovu netačnih podataka, odnosno ostvario suprotno propisanim uslovima, javnom pozivu i ugovoru o dodjeli sredstava podrške;
- 2) je prilikom dodjele ili isplate sredstava podrške nastala administrativna greška;
- 3) su tokom administrativne kontrole zahtjeva za isplatu sredstava podrške u cjelosti utvrđene nepravilnosti ili da je isplata izvršena na osnovu netačnih podataka;
- 4) se nakon izvršene isplate sredstava podrške na osnovu naknadne administrativne, kontrole na terenu ili revizije korišćenja isplaćenih sredstava podrške utvrdi nepravilnost učinjena od strane korisnika;
- 5) korisnik ne dopusti obavljanje kontrole na terenu;
- 6) se ex-post kontrolom ili dodatnom kontrolom na terenu utvrdi da je investicija uništena, oštećena do te mjere da investicija ne predstavlja funkcionalnu cjelinu ili otuđena suprotno ugovoru o dodjeli sredstava podrške ili se ne koristi namjenski;
- 7) investicija nije realizovana u roku predviđenim ugovorom o dodjeli sredstava podrške;
- 8) investicija nije realizovana u skladu sa ugovorom o dodjeli sredstava podrške, ovom uredbom i javnim pozivom, a korisniku su isplaćena sredstva podrške po osnovu odluke o isplati avansa;
- 9) se utvrdi da je iznos odobrene podrške za realizovanu investiciju manji od isplaćenog avansa;
- 10) korisnik ne ispunji obaveze propisane ugovorom o dodjeli sredstava bespovratne podrške, uredbom ili javnim pozivom, a prethodno je isplaćen dio ili ukupan iznos odobrene podrške;
- 11) prilikom kontrole na terenu utvrdi da postoji odstupanje ili nepravilnosti u odnosu na ugovor za prethodno isplaćene faze, većem od iznosa podrške u konačnoj fazi, vršiče se povrat sredstava u visini iznosa za dio investicije za koji je utvrđena nepravilnost ili odstupanje;
- 12) se utvrdi da je korisniku isplaćen avans, a investicija nije realizovana ili nije realizovana u skladu sa odredbama ugovora;
- 13) korisniku isplaćen avans i/ili faza sredstava podrške, a u međuvremenu odustane od drugog dijela investicije.

Povraćaj sredstava podrške vrši se u roku od 30 dana od dana prijema odluke o povraćaju sredstava.

Ako korisnik sredstava ne izvrši povraćaj u roku od 30 dana od dana prijema odluke o povraćaju sredstava plaća zakonsku zateznu kamatu, osim u slučaju iz stava 2 tačka 2 ovog člana.

Zakonska zatezna kamata za povraćaj sredstava računa se od dana isteka roka za povraćaj sredstava do dana povraćaja sredstava.

Ako korisnik ostvari pravo na isplatu sredstava podrške za novi projekat, a utvrdi se da nije izvršio povraćaj sredstava, odobreni iznos sredstava za isplatu podrške za novi projekat umanjice se za iznos sredstava koji nije vraćen.

Ako je više od dva puta izvršen povraćaj podrške za istog korisnika, korisnik ne može podnijeti zahtjev za dodjelu sredstava podrške u periodu od dvije godine od trenutka posljednjeg sprovedenog povraćaja sredstava podrške.

Prilozi

Član 71

Prilozi 1 do 5 čine sastavni dio ove uredbe.

Stupanje na snagu

Član 72

Ova uredba stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 08-308/24-980

Podgorica, 1. marta 2024. godine

Vlada Crne Gore
Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

PRILOG 1

LISTA PRIHVATLJIVIH POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA

Glava 1	Žive životinje
Glava 2	Meso i jestivi klanični proizvodi
Glava 3	Ribe, rakovi i mekušci
Glava 4	Mlijeko i proizvodi od mlijeka; živinska i ptičja jaja; prirodni med
Glava 5	
05.04	Crijeva, bešike i želuci od životinja (osim od riba), cijeli i njihovi komadi
05.15	Proizvodi životinjskog porijekla na drugom mjestu nepomenuti niti obuhvaćeni; mrtve životinje iz glave 1 ili 3, neupotrebjive za ljudsku ishranu
Glava 6	Živo drveće i druge biljke; lukovice, korijenje i slično; sječeno cvijeće i ukrasno lišće
Glava 7	Povrće, korijenje i krtole za jelo
Glava 8	Voće za jelo, uključujući jezgrasto voće; kore agruma ili dinja i lubenica
Glava 9	Kafa, čaj, začini, isključujući mate čaj (tarifni broj 09.03)
Glava 10	Žitarice
Glava 11	Proizvodi mlinske industrije; slad; skrob; gluten; inulin
Glava 12	Uljano sjemenje i plodovi; razno zrnavlje, sjeme i plodovi; industrijsko ili ljekovito bilje; slama i stočna hrana
Glava 13	
isključujući 13.03	13.03 Pektin
Glava 15	
15.01	Prerađena svinjska mast (uključujući salo) i živinska mast
15.02	Neprerađena loj goveda, ovaca ili koza i proizvodi ovih lojeva
15.03	Stearin iz jestive svinjske masti, ulje iz jestive svinjske masti, oleostearin, oleo-ulje i ulje iz loja, neemulgovani nemiješani niti na drugi način obrađeni
15.04	Masti i ulja riba i morskih sisara, rafinirani ili nerafinirani
15.07	Stabilna biljna ulja, sirova, rafinisana ili prečišćena
15.12	Masti i ulja životinjskog ili biljnog porijekla, hidrogenizovana rafinisana ili nerafinisana ali dalje neobrađena
15.13	15.13 Margarin, imitacija sala i druge jestive masti
15.17	15.17 Ostaci dobijeni pri preradi masnih sastojaka ili voskova životinjskog ili biljnog porijekla
Glava 16	Glava 16 Prerađevine od mesa, ribe rakova školjki
Glava 17	
17.01	Šećer od šećerne repe i šećerne trske, u čvrstom stanju
17.02	Ostali šećeri, šećerni sirupi, vještački med (miješan ili ne sa prirodnim medom), karamel
17.03	Melase obezbojene ili ne
17.05*	Aromatizovani ili obojeni šećeri, sirupi i melasa, ne uključujući voćne sokove sa dodatkom šećera u bilo kojoj proporciji
Glava 18	
18.01	Kakao u zrnju, cio, lomljen, sirov ili pržen
18.02	Ljuske, kore, opne i ostali otpaci od kakaa
Glava 20	Proizvodi od povrća, voća ili ostalih dijelova biljaka
22.04	Komina grožđa u fermentaciji ili sa zaustavljenim vrenjem bez dodavanja alkohola
22.05	Vino od svježeg grožđa, šira od grožđa čija je fermentacija zaustavljena dodavanjem alkohola
22.07	Ostala fermentisana pića (npr. Jabukovača, kruškovača, medovina)
Isključujući 22.08	Etil alkohol ili neutralni alkoholi, denaturisani ili ne, bilo koje jačine, dobijen iz poljoprivrednih proizvoda navedenih u Aneksu 1, isključujući likere, ostala
Isključujući 22.09	alkoholna pića i složene alkoholne preparate (poznati kao 'koncentrovani ekstrakti') za upotrebu u proizvodnji pića
22.10	Sirće i zamjena sirćeta
Glava 23	Ostaci i otpaci prehrambene industrije; pripremljena hrana za životinje
Glava 24	
24.01	Neprerađeni duvan; otpaci od davana
Glava 45	
45.01	Pluta prirodna, sirova ili prosto pripremljena; otpaci od plute;
Glava 54	
54.01	Lan, sirov ili prerađivan ali neprepeden, lanena kućina i otpaci (uključujući otpadnu pređu i cijepane tekstilne materijale)
Glava 57	
57.01	Prava konoplja (Cannabis sativa L), sirova ili prerađivana ali neprepedena, kućina (uključujući otpadnu pređu i cijepane tekstilne materijale)

PRILOG 2

LISTA PRIHVATLJIVIH TROŠKOVA ZA IPARD III MJERE

Zajednička lista prihvatljivih troškova (LPE za mjere¹ implementirane u okviru IPARD III izrađena je u skladu sa Članom 35 Sektorskog sporazuma.

Ona je direktno je povezana sa poglavljem 8.3 IPARD III programa.

U slučaju konflikta između liste prihvatljivih troškova (LPE) i IPARD III programa, odredbe IPARD III programa imaju veću pravnu snagu.

Na osnovu liste prihvatljivih troškova (LPE), zemlje mogu odlučiti o nivou detalja liste prihvatljivih troškova (LPE) za implementaciju odgovarajućih mjera, koje će biti podijeljene sa Komisijom u skladu sa članom 35(2) Sektorskog sporazuma.

Troškovi, koji se mogu povezati sa **ciljevima** ovih mjera smatraju se prihvatljivim.

Mjera 1 - "Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava"

Troškovi povezani sa sledećim **aktivnostima** će se smatrati prihvatljivim:

- Povećanje efikasnosti, konkurentnosti i održivosti poljoprivredne proizvodnje u poljoprivredno prehrabrenom sektoru, npr., postepenim usklađivanjem sa standardima Unije, poboljšanjem (unaprijeđenjem), položaja poljoprivrednika u lancu proizvodnje hrane i podrškom mladim poljoprivrednicima.
- Obezbediti bolji odgovor poljoprivredno - prehrambenog sektora javnim zahtjevima za potražnjom visokokvalitetne, bezbjedne, nutritivne i održive proizvodnje hrane kao i povećanje stepena dobrobiti životinja.
- Doprinos prilagođavanju i ublažavanju klimatskih promjena kao i održivoj energiji i podsticanje održivog upravljanja prirodnim resursima, kao što su voda, zemljište i vazduh.

Sledeće **kategorije troškova** treba smatrati prihvatljivim:

- Izgradnja i/ili rekonstrukcija, dogradnja i modernizacija administrativnih objekata (uključujući novu opremu, i postrojenja za snabdjevanje električnom energijom i vodom/objekti vodovodnog sistema) za sve sektore indentifikovane u IPARD III programu, koji doprinose ciljevima ove mjere, a posebno ekološkim ciljevima (uključujući neproizvodne investicije) i cirkularnu ekonomiju.
- Izgradnja i/ili rekonstrukcija, dogradnja i modernizacija administrativnih objekata u poljoprivrednoj proizvodnji (kancelarije, prostor za odmor radnika, prostorija za presvlačenje i sanitarne prostorije, skladište za sredstva za čišćenje, pranje/dezinfekciju i sredstava za zaštitu bilja).
- Investicije u pripremu i poboljšanje zemljišta za postojeće i nove zasade, uključujući i sadni materijal višegodišnjih biljaka i pristupne puteve na gazdinstvu.
- Nove mašine i oprema, za sve sektore prepoznate IPARD III programom, uključujući računarski hardver i softver, koji doprinose ciljevima ove mjere.
- Nove mašine i oprema neophodne za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora.
- Nove mašine i oprema neophodne za ispunjavanje EU standarda relevantnih za projekat.
- Specijalizovana vozila za prevoz primarnih poljoprivrednih proizvoda ili živih životinja u skladu sa zahtjevima dobrobiti životinja, isključujući kamione, i uključujući specijalizovane prikolice ili nadograđeni sistem za vozila sa odgovarajućom opremom.
- Honorari za arhitekte, inženjere i druge konsultantske usluge, troškove za uspostavljanje kolektivnih/zajedničkih projekata, studije izvodljivosti - mogu biti prihvatljivi do 10% troškova investicije.

Napomena: Kupovina prava na poljoprivrednu proizvodnju, životinje, sadni materijal jednogodišnjih biljaka i njihova sadnja neće biti prihvatljiva za podršku.

Napomena: Troškovi povezani sa ugovorom o lizingu, kao što su marže zakupaca, troškovi refinansiranja kamate, indirektni troškovi i troškovi osiguranja, neće biti prihvatljivi za podršku.

Mjera 3 - "Investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva"

Troškovi povezani sa sledećim **aktivnostima** smatraće se prihvatljivim:

- Povećanje konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora.
- Poboljšane efikasnosti i održivosti proizvodnje na gazdinstvu.
- Obezbediti bolji odgovor prehrambenog sektora javnim zahtjevima za zdravom hranom, uključujući bezbjednu, nutritivnu i održivu hranu (održivu proizvodnju hranu), ulaganjem u fizičku infrastrukturu, u skladu sa relevantnim standardima EU.
- Rješavanje izazova klimatskih promjena, promovisanjem obnovljivih izvora energije i cirkularne ekonomije.
- Ojačati poziciju poljoprivrednika u lancu ishrane, ohrabrujući ih da sarađuju u kratkim lancima snabdjevanja i proizvode proizvode veće dodane vrijednosti.

Sledeće **kategorije troškova** treba smatrati prihvatljivim:

- Izgradnja i/ili rekonstrukcija, dogradnja i modernizacija objekata/prerađivačkih pogona (sirovih) poljoprivrednih proizvoda (uključujući novu opremu, postrojenja za snabdjevanje električnom energijom i vodom/objekti vodovodnog sistema) za sve sektore indentifikovane IPARD III programom, koji doprinose ciljevima ove mjere, a posebno za ekološke ciljeve i cirkularnu ekonomiju.
- Izgradnja i/ili rekonstrukcija, dogradnja i modernizacija administrativnih prostorija u prerađivačkim pogonima (kancelarije, prostor za odmor radnika, prostorije za presvlačenje i sanitarnih prostorija, skladište za sredstva za čišćenje, pranje, dezinfekciju i sredstava za zaštitu bilja).
- Nove mašine i oprema, za sve sektore identifikovane IPARD III programom, uključujući računarski hardver i softver, koji doprinose ciljevima ove mjere.
- Nove mašine i oprema neophodne za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora.
- Nove mašine i oprema neophodne za ispunjavanje EU standarda relevantnih za projekat.

¹ LPE uključuje samo mjere koje se sprovode kroz IPARD II i biće podnijeta na roll-over akreditaciju.

- Specijalizovana vozila za prevoz sirovih i gotovih proizvoda, sa ili bez rashladnog sistema, isključujući kamione, a uključujući specijalizovane prikolice ili nadograđeni sistem za vozila sa odgovarajućom opremom.
- Honorari za arhitekte, inženjere i druge konsultantske usluge, troškove za uspostavljanje kolektivnih/zajedničkih projekata, studije izvodljivosti – mogu da budu prihvatljivi do 10% troškova investicije.

Napomena: Troškovi povezani sa ugovorom o lizingu, kao što su marže zakupaca, troškovi refinansiranja kamata, indirektni troškovi i troškovi osiguranja, neće biti prihvatljivi troškovi.

Mjera 4 - "Agro-ekološke-klimatske i mjera organske proizvodnje"

S obzirom na prirodu Mjere 4, troškovi neće biti detaljno predstavljani na listi prihvatljivih troškova.

Mjera 5 – "Realizacija lokalnih razvojnih strategija- Leader pristup"

Troškovi koji se mogu povezati sa ciljevima ove mjere smatraće se prihvatljivim.

Troškovi povezani sa sledećim **aktivnostima** smatraće se prihvatljivim:

- Unapređenje društvenog kapitala i lokalne uprave stvaranjem privatno-javnih partnerstava (LAG - Lokalne akcione grupe), koja uspostavljaju i primenjuju pristup "odozdo prema gore" Strategije lokalnog razvoja (LRS).
- Animiranje teritorije i izgradnja kapaciteta lokalnog stanovništva i LAG-ova.
- Da doprinese ruralnoj ekonomiji, ruralnom turizmu, jačanju kulturnog i društvenog života zajednice, unapređenju javnih prostora u selima, poboljšanju ekoloških standarda u područjima LAG-a kao glavne teme LRS.
- Umrežavanje sa drugim LAG-ovima, razmjena najboljih praksi, širenje informacija koje se odnose na IPARD program i učenje novih pristupa ruralnom razvoju, na nacionalnom nivou, sa drugim zemljama kandidatima, kao i sa državama članicama.

Povezano sa implementacijom LRS-a i identifikovanim prioritetnim temama kao što je predviđeno u nacrtima/okvirima mjerama, sledeće kategorije troškova smatraće se prihvatljivim:

Sticanje vještina, animiranje stanovnika LAG-a teritorije

- Animiranje, organizacija informativnih i javnih događaja, uključujući pripremu promotivnih materijala (seminari, radionice, sastanci itd.);
- Obuka i edukacija (priprema biznis planova, priprema projektne aplikacije, računovodstvo itd.);
- Priprema relevantnih studija oblasti za dalji razvoj (socijalno-ekonomski, regionalni, marketing itd.);
- Umrežavanje, učešće na nacionalnim i međunarodnim seminarima, radionicama, sastancima, studijskim posjetama, uključujući događaje nacionalne i Evropske mreže za ruralni razvoj.

Napomena: Za ove aktivnosti treba da bude izdvojeno najmanje 30% budžeta za implementaciju Lokalne razvojne strategije (LRS).

Tekući troškovi Lokalne Akcione Grupe:

- Zarade zaposlenih u LAG-u;
- Kancelarijska oprema, uključujući informatičku tehnologiju (IT);
- Kancelarijski troškovi;
- Eksterne usluge (kao što su računovodstvo, informatičke usluge itd.).

Mali projekti²

- Implementacija malih projekata.

Napomena: Mali projekat mora da bude povezan sa prioritetnim temama kao što je definisano u LRS-u i navedeni u Godišnjem planu implementacije.

Projekti saradnje

- Implementacija među-teritorijalnih (unutar zemlje) ili transnacionalnih projekata (između zemalja).

Napomena: Ovi projekti moraju biti u skladu sa procedurom koju je razvilo Upravljačko tijelo i opisalo u IPARD III programu. Ova aktivnost će biti sprovedena u poslednjoj fazi implementacije i samo od strane najnaprednijih LAG-ova.

Mjera 7 "Diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanja"

Troškovi povezani sa sledećim **aktivnostima** smatraće se prihvatljivim:

- Podizanje nivoa privredne aktivnosti u ruralnim područjima razvojem dodatnih poslovnih aktivnosti.
- Podsticanje zapošljavanja otvaranjem novih radnih mjesta i održavanjem postojećih radnih mjesta kako bi se zaustavila ruralna depopulacija.
- Unapređenje položaja poljoprivrednika u lancu vrijednosti.
- Pružanje pomoći mladim poljoprivrednicima koji žele da diverzifikuju nove ekonomske aktivnosti, pored njihove poljoprivredne proizvodnje.
- Prilagođavanje i ublažavanje klimatskih promjena kroz podršku investicijama u obnovljive izvore energije.

Sledeće **kategorije troškova** treba smatrati prihvatljivim:

- Izgradnja i/ili rekonstrukcija, dogradnja i modernizacija poljoprivrednih zgrada/objekata (uključujući novu opremu, postrojenja za snabdjevanje električnom energijom i vodom /objekti vodovodnog sistema) za sve sektore identifikovane IPARD III programom, koji doprinose ciljevima ove mjere, a posebno za ekološke ciljeve i cirkularnu ekonomiju.
- Investicije u pripremu i poboljšanje zemljišta za nove zasade, uključujući sadni materijal višegodišnjeg bilja.

² Mali projekti smatraju se oni kod kojih IPARD grant iznosi do 5.000 EUR. Budžet može da nadmaši 5.000 EUR ako drugi partneri ili donatori doprinesu malom projektu.

- Honorari za arhitekate, inženjere i druge konsultantske usluge, troškove za uspostavljanje kolektivnih/zajedničkih projekata, studije izvodljivosti - mogu da budu prihvatljivi do 10% troškova investicije.
- Nove mašine i oprema potrebna za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora.
- Nove mašine i oprema neophodne za ispunjavanje EU standarda relevantnih za projekat.
- Novi materijali, mašine i oprema za diverzifikaciju postojeće poljoprivredne proizvodnje, npr. proizvodnja ljekovitog i aromatičnog bilja, ukrasnog bilja, pečurki/gljiva, puževa, crva, nojeva, pčelarstva, akvakulture itd.
- Novi materijali, mašine i oprema potrebni za druge privredne aktivnosti koje nisu direktno povezane sa poljoprivrednom aktivnošću, npr. prerada na gazdinstvu (isključivo svoje primarne proizvodnje), marketing sopstvene proizvodnje u objektima na kućnom pragu i u urbanim sredinama, agro-turizmu i povezanim rekreativnim aktivnostima (jahanje konja, ribolov, lov), obrazovna poljoprivredna gazdinstva, aktivnosti vezane za brigu o djeci.
- Nove mašine i oprema za jačanje kolektivnih/zajedničkih projekata, npr. o zajedničkom korišćenju objekata, mašina, opreme za proizvodnju i preradu poljoprivrednih proizvoda, ili uspostavljanje i razvoj kratkih lanaca snabdijevanja i lokalnih tržišta.
- Nove mašine i oprema za pružanje usluga, npr. mašinski prsteni, popravka poljoprivrednih mašina.
- Nova oprema za pružanje bilo koje vrste opštih usluga ruralnom stanovništvu, npr. vrtići, IT centara, kuća za stare, transportnih usluga, kao i osnivanju seoskih centara u zajednici.
- Nove mašine i oprema za lokalne zanate i preradu malih kapaciteta i marketing lokalnih poljoprivrednih ili šumarskih proizvoda, uključujući tradicionalne lokalne prehrambene ili neprehramberne specijalitete.

Napomena: Kupovina prava na poljoprivrednu proizvodnju, životinje, sadnica jednogodišnjih biljaka i njihova sadnja neće biti prihvatljiva za podršku.

Napomena: Troškovi povezani sa ugovorom o lizingu, kao što su marža zakupca troškovi refinansiranja kamata, indirektni troškovi i troškovi osiguranja, neće biti prihvatljivi troškovi.

Mjera 9 "Техничка Помоћ"

Troškovi povezani sa sledećim **aktivnostima** smatraće se prihvatljivim:

- Pružanje podrške za monitoring i evaulaciju programa.
- Da obezbijedi adekvatan protok informacija i promovisanje IPARD programa.
- Podrška izradi studija, obukama, posjetama i seminarima sa ciljem unapređenja kapaciteta IPARD administracije i korisnika.
- Da pruži podršku za eksternu ekspertizu.
- Da pruži podršku za osnivanje i pripremu potencijalnih Lokalnih akcionih grupa (LAG-ova).
- Da pruži podršku unapređenju kapaciteta nacionalnih savjetodavnih usluga, kako bi se osposobili za pružanje savjetodavnih usluga u okviru Mjere 10 - 'Savjetodavne usluge' - u IPARD programu.
- Unaprijeđenje kapaciteta lokalnih tijela (npr. opština, regionalnih subjekata) koji podržavaju implementaciju IPARD programa.
- Jačanje administracije koja upravlja IPARD programom.

Sledeće **kategorije troskova** treba smatrati prihvatljivim:

- Troškovi vezani za funkcionisanje Odbora za nadgledanje.
- Troškovi vezani za promociju i vidljivost IPARD programa.
- Troškovi prevođenja i tumačenja dokumenata pomenutih u okvirnom finasijskom sporazumu, sektorskom i finasijskim sporazumima i onih dokumenata koje je zatražila Komisija.
- Troškovi vezani za izgradnju kapaciteta IPARD subjekata, uključujući tehnička tijela i nacionalne savjetodavne službe, za obavljanje poslova vezanih sa implementacijom IPARD-a.
- Troškovi vezani za "sticanje vještina" za pripremu potencijalnih lokalnih akcionih grupa LAG-ova za sprovođenje mjere " Realizacija lokalnih razvojnih strategija ruralnog razvoja – Liderski pristup".
- Troškovi vezani za pripremu, smanjenje administrativnog opterećenja za korisnike ili efikasnije sprovođenje mjera u programu kako bi se osigurala njihova efikasnost, uključujući pilot projekte za one mjere u kojima je u predviđeno sprovođenje povjeravanja u kasnijoj fazi.
- Troškovi vezani za evaulaciju IPARD programa.
- Troškovi povezani sa osnivanjem i radom nacionalne mreže za ruralni razvoj.
- Troškovi povezani sa nabavkom IT opreme i softverskih licenci za potrebe IPARD implementacije. (**Napomena:** Ovi troškovi su ograničeni do 5% budžeta TA).
- Troškovi povezani sa sprovođenjem politike održivih ljudskih resursa u IPARD III tijelima (**Napomena:** Uvođenje ovog troškova može se obaviti tek nakon prethodnog odobrenja Komisije i može biti vremenski ograničeno).
- Troškovi povezani sa uspostavljanjem i radom pilot projekata u uspostavljanju saradnje u kratkim lancima vrijednosti i lancima vrijednosti za proizvode visokog kvaliteta.

Napomena: Troškovi trebaju biti detaljno obuhvaćeni godišnjim indikativnim akcionim planom tehničke pomoći, koji će odobriti Odbor za nadgledanje u skladu sa članom 54(10) Sektorskog sporazuma.

Napomena: Aktivnosti koje se odnose na izgradnje kapaciteta, koje nijesu povezane sa administracijom i sprovođenjem IPARD programa, nijesu prihvatljive!

PRILOG 3

KRITERIJUMI ZA BODOVANJE I RANGIRANJE PRIHVATLJIVIH ZAHTJEVA

MJERA 1

Kriterijumi rangiranja za Mjeru (1)

Kriterijumi		Bodovi
1.	Investicije u upravljanje stajnjakom i prečišćavanje otpadnih voda	10
2.	Za poljoprivredna gazdinstva u planinskim područjima	10
3.	Investicije mladih poljoprivrednika	10
4.	Investicije sertifikovanog proizvođača organskih proizvoda	5
5.	Investicije koje vrše žene	10
6.	Investicije u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora	10
7.	Korisnik je kooperativa, član kooperative ili organizacije proizvođača	10
8.	Investicije poljoprivrednih gazdinstava koje su ispunile specifične kriterijume u skladu sa 8.3.1.7.1 Postojeća poljoprivredna gazdinstva	15
9.	Uredno predata dokumentacija bez potrebe dopune i pojašnjenja	10
10.	Podnosilac po prvi put aplicira za IPARD	10
UKUPNO		100

MJERA 3

Kriterijumi rangiranja za Mjeru (3)

Kriterijumi		Bodovi
1.	Investicije u dostizanje standarda EU cijelog preduzeća/kooperative/organizacije proizvođača	10
2.	Korisnik dostavlja aplikaciju za IPARD podršku po prvi put	10
3.	Investicije u planinskim područjima	10
4.	Izvršni direktor, do 40 godina starosti ³	5
5.	Izvršni direktor je žena	5
6.	Investicije u upravljanje otpadom / prečišćavanje otpadnih voda / ponovno iskorišćavanje otpada.	10
7.	Investicija se realizuje u opštinama sjevernog regiona	5
8.	Kolektivne investicije	10
9.	Investicije u štednju energije / opremu za obnovljive izvore energije u preduzeću	20
10.	Uredno predata dokumentacija bez potrebe dopune i pojašnjenja	15
UKUPNO		100

³ U trenutku podnošenja aplikacije za podršku.

MJERA 7

Da bi zahtjev bio prihvatljiv za razmatranje od strane IPARD Agencije/Direktorata za plaćanja, nakon inicijalne administrativne provjere mora imati minimalno 55 bodova.

Zahtjevi za podršku korisnika koje ne budu u skladu sa gore navedenim neće biti predmet kontrole, već će automatski biti odbijeni kao ne prihvatljivi za podršku.

Tabela 58: Kriterijumi selekcije za podmjernu 7.1 - Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma

Kriterijumi selekcije	Bodovi
Dostavljanje potrebnih dokumenata u vrijeme prvog podnošenja zahtjeva: <ul style="list-style-type: none"> • Popunjen Obrazac 1 – Zahtev za dodjelu podrške; • Završen biznis plan; • Glavni projekat i/ili tehnička dokumentacija za izgradnju/rekonstrukciju; • Predračuni za planirane troškove; • U slučaju izgradnje/rekonstrukcije objekata korisnik mora dostaviti urbanističko-tehničke uslove za planiranu investiciju. 	55
Stručne kvalifikacije	Do 10
- Podnosilac zahtjeva ima visoko obrazovanje iz oblasti turizma - ugostiteljstva	10
- Podnosilac zahtjeva ima srednjoškolsko obrazovanje iz oblasti turizma - ugostiteljstva	5
Korisnik (izvršni direktor) je žena	5
Korisnik ima ispod 40 godina života ⁴	5
Projekat obuhvata otvaranje novih radnih mjesta na osnovu biznis plana	10
Investicije u obnovljive izvore energije	10
Investiranje u tretman otpada i prečišćavanje otpadnih voda	5
UKUPNO	Do 100

⁴ Korisnik (izvršni direktor) ima manje od 40 godina života u trenutku podnošenja zahtjeva i posjeduje odgovarajuće stručne vještine i kompetencije.

Kriterijumi selekcije za podmjeru 7.2– Podrška investicijama za preradu na gazdinstvu

Kriterijumi selekcije	Bodovi
Stručne kvalifikacije	Do 10
- Podnosilac zahtjeva ima visoko obrazovanje iz oblasti poljoprivrede i/ili veterine	10
- Podnosilac zahtjeva ima srednjoškolsko obrazovanje iz oblasti poljoprivrede i/ili veterine	5
Veličina gazdinstva	Do 20
- Korisnik ima više od 5 UG	10
- Korisnik ima više od 2 hektara (bez pašnjaka i livada)	10
Korisnik posjeduje sertifikat za organsku proizvodnju	10
Za korisnike u planinskim područjima (nadmorska visina iznad 600 metara)	5
Korisnik (izvršni direktor) je žena	10
Korisnik ima ispod 40 godina života ⁵	10
Investicije u obnovljive izvore energije	10
Investiranje u tretman otpada i prečišćavanje otpadnih voda	10
Podnijeta je sva potrebna dokumentacija	15
UKUPNO	Do 100

Kriterijumi selekcije za podmjeru 7.3– Podrška investicijama za unapređenje zanatstva

Kriterijumi selekcije	Bodovi
Podnosilac zahtjeva ima srednjoškolsko obrazovanje iz oblasti zanata	20
Korisnik je žena	15
Korisnik ima ispod 40 godina života ⁶	15
Investicije u obnovljive izvore energije	10
Investiranje u tretiranje otpada i prečišćavanje otpadnih voda	10
Korisnik je upisan u Registar poljoprivrednih gazdinstava	20
Podnijeta je sva potrebna dokumentacija	10
UKUPNO	Do 100

⁵ Korisnik (izvršni direktor) ima manje od 40 godina života u trenutku podnošenja zahtjeve i posjeduje odgovarajuće stručne vještine i kompetencije.

⁶ Korisnik ima manje od 40 godina života u trenutku podnošenja zahtjeva i posjeduje odgovarajuće stručne vještine i kompetencije

PRILOG 4

DRŽAVE ZA NABAVKU ROBA I USLUGA

DRŽAVE ZA NABAVKU ROBA I USLUGA

Robe i usluge koje se koriste za realizaciju investicije moraju biti porijeklom iz sledećih država:

1. EU Member States / Države članice EU:

Austria/Austrija
Belgium/Belgija
Bulgaria/Bugarska
Cyprus/Kipar
Croatia/Hrvatska
Czech Republic/Republika Češka
Denmark/Danska
Estonia/Estonija
Finland/Finska
France/Francuska
Germany/Njemačka
Greece/Grčka
Hungary/Mađarska
Ireland/Irska
Italy/Italija
Latvia/Lettonija
Lithuania/Litvanija
Luxembourg/Luksemburg
Malta/Malta
Netherlands/Holandija
Poland/Poljska
Portugal/Portugal
Romania/Rumunija
Slovakia/Slovačka
Slovenia/Slovenija
Spain/Španija
Sweden/Švedska

2. European Economic Area/Evropsko Ekonomsko Područje: Iceland/Island,

Liechtenstein/Lihtenštajn, Norway/, Norveška

3. IPA Beneficiaries States:/Zemlje korisnice IPA-e

Albania/Albanija
Bosnia-Herzegovina/Bosna i Hercegovina
North Macedonia/Sjeverna Makedonija
Turkey/Turska
Montenegro/Crna Gora
Serbia/Srbija

Kosovo under the UNSCR n° 1244/1999/ Kosovo, UNSCR br. 1244/1999/ Kosovo prema Rezoluciji SB UN br. 1244/1999/ Kosovo, UNSCR br. 1244/1999.

4. Countries that are beneficiaries of the European Neighbourhood and Partnership/Instrument/Zemlje korisnice Instrumenta evropskog susjedstva i partnerstva:

Algeria/Alžir
Armenia/Jermenija
Azerbaijan/Azerbejdžan
Belarus/Bjelorusija
Egypt/Egipat
Georgia/Gruzija
Israel/Izrael
Jordan/Jordan
Lebanon/Liban
Libya/Libija
The Republic of Moldova/Moldavija
Morocco/Maroko
Occupied Palestinian Territory/Okupirana Palestinska teritorija
Syria/Sirija
Tunisia/Tunis
Ukraine/Ukrajina

PRILOG 5

LISTA PRIHVATLJIVIH ZANATA

Autoelektričar
Autolakirer
Autolimar
Automehaničar
Bačvar
Bušač bunara
Časovničar
Čipkar
Dimnjačar
Drvodjelja i drvorezbar
Elektrotehničar za kućne i električne uređaje
Fotograf
Graver
Graver stakla
Izrađivač korpi
Izrađivač muzičkih instrumenata
Izrađivač narodnih nošnji
Izrađivač proizvoda od kovanog gvožđa
Izrađivač proizvoda od stakla
Izrađivač suvenira
Kamenorezac
Ključar
Kotlar
Kovač
Krojač
Krznar i/ili kožar
Limar
Mehaničar za dvotočkaše
Mehaničar za poljoprivredne i građevinske mašine
Mesar
Metaloprerađivač
Mlinar
Mozaičar
Obučar
Perač prevoznih sredstava
Perač tepiha
Pivar i sladar
Pletilac
Poslastičar
Precizni mehaničar
Proizvođač cipela
Proizvođač umjetničkih predmeta od keramike
Sedlar
Slikar ikona i fresaka
Slikar na staklu i porcelanu 185
Staklorezac
Štolar
Štavlac kože
Tašnar
Tesar
Tkalac
Tokar
Užar
Vezilac
Voskar